

Srednja zdravstvena šola Celje

POGLEDI DIJAKOV NA TRANSPLANTACIJO ORGANOV

Raziskovalna naloga

Avtorici:

Kaja Koštomaj, 1. c

Ana Sajovic, 3. b

Mentor:

Peter Čepin Tovornik, dipl. zn., dipl. san. inž.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2014

POGLEDI DIJAKOV NA TRANSPLANTACIJO ORGANOV

Raziskovalna naloga

Šifra: TRANSPLANTACIJA

Področje: ZDRAVSTVENA NEGA

Letnik: prvi in tretji

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2014

ZAHVALA

Najina raziskovalna naloga ne bi nastala brez pomoči nekaterih ljudi, ki so nama namenili svoj čas ter podali svoje ideje in nasvete.

Najprej bi se iskreno zahvalili najinemu mentorju, gospodu Petru Čepinu Tovorniku, dipl. zn., dipl. san. inž., ki nama je v času nastanka raziskovalne naloge dajal nasvete, naju usmerjal in vložil v nalogo veliko svojega časa in truda.

Da sva lahko izvedli empirični del se zahvaljujema dijakom Srednje zdravstvene šole Celje in I. gimnazije v Celju, ki so izpolnili anketni vprašalnik. Za intervjuje se zahvaljujema gospodu Francu Pozničju, gospodu Igorju Poljanšku in gospodu Andreju Gadžijevu, dr. med.

Zahvalili bi se tudi gospe Maji Antonič, prof. za slovnični pregled raziskovalne naloge, gospe Olgi Štancar, dipl. m. s., za strokovni pregled naloge, koordinatorici raziskovalne dejavnosti gospe Smilji Pevec, univ. dipl. biol., gospe Nini Lobe Selič, prof. in gospodu Mateju Korenu za tehnično izvedbo.

Radi bi se zahvalili tudi gospe ravnateljici Katji Pogelšek Žilavec, prof., mag. posl. ved, za podporo raziskovalne dejavnosti na šoli.

KAZALO

KAZALO VSEBINE

ZAHVALA.....	3
KAZALO.....	4
KAZALO VSEBINE.....	4
KAZALO TABEL.....	5
KAZALO GRAFOV.....	6
KAZALO SLIK.....	6
POVZETEK.....	7
ABSTRACT.....	8
1 UVODNI DEL.....	9
1.1 UVOD.....	9
1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKOVALNE NALOGE.....	9
1.3 HIPOTEZE RAZISKOVALNE NALOGE.....	9
1.4 METODE DE LA.....	10
2 TEORETIČNI DEL.....	11
2.1 ZGODOVINA TRANSPLANTACIJE ORGANOV.....	11
2.2 TRANSPLANTACIJSKA DEJAVNOST.....	11
2.2.1 PRESAJANJE DELOV TELESA ŽIVEGA DAROVALCA.....	11
2.2.2 PRESAJANJE DELOV TELESA MRTVEGA DAROVALCA.....	12
2.3 DONORSKI PROGRAM.....	13
2.3.1 DONORSKI CENTRI.....	13
2.4 SLOVENIJA-TRANSPLANT.....	13
2.5 TRANSPLANTACIJSKI CENTER.....	14
2.6 EUROTRANSPLANT.....	14
2.7 POGOJI ZA ODVZEM TKIV IN ORGANOV PO SMRTI.....	15
Za odvzem tkiv in organov po smrti morajo biti izpolnjeni določeni pogoji, in sicer:.....	15
2.8 ZAKONODAJA.....	15
2. 8. 1 ZAKON O ODVZEMU IN PRESADITVI DELOV ČLOVEŠKEGA TELESA ZARADI ZDRAVLJENJA (ZOPDCT).....	15
2. 8. 2 PRAVILNIKI.....	16
3 EMPIRIČNI DEL.....	17
3.1 VZOREC.....	17
3.2 ČAS RAZISKAVE.....	17
3.3 OBDELAVA PODATKOV.....	17
3.4 REZULTATI RAZISKAVE.....	17
3.5 TERENSKO DELO.....	69
3.5.1. RDEČI KRIŽ SLOVENIJE, OBMOČNO ZDRUŽENJE CELJE.....	69
3.5.2 SLOVENIJA TRANSPLANT.....	70
3. 6 INTERVJUJI.....	71
3.6.1 INTERVJU Z GOSPODOM IGORJEM POLJANŠKOM.....	71
3.6.2 INTERVJU Z GOSPODOM FRANCIJEM POZNIČOM.....	74
3.6.3 INTERVJU Z GOSPODOM ANDREJEM GADŽIJEVOM.....	76
.....	78
3.6 PRIMERJAVA REZULTATOV IN RAZPRAVA.....	79

4 ZAKLJUČNI DEL	81
4.1 UGOTOVITVE	81
4.2 ZAKLJUČEK	83
5 LITERATURA.....	84
6 PRILOGE.....	85

KAZALO TABEL

Tabela 1: Kako dolgo vzdržujemo organe v ustreznem okolju? (Avsec Letonja, Vončina, 12	
Tabela 2: Kaj pomeni transplantacija organov? (I. GIM)	18
Tabela 3: Kaj pomeni transplantacija organov? (SZŠC)	19
Tabela 4: Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organ/e? (I. GIM)	21
Tabela 5: Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organ/e? (SZŠC)	22
Tabela 6: Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov? (I. GIM)	24
Tabela 7 Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov? (SZŠC).....	25
Tabela 8: Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje? (I. GIM)	27
Tabela 9: Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje? (SZŠC)	28
Tabela 10: Kje ste pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov? (GIM)	30
Tabela 11: Kje ste pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov? (SZŠC).....	31
Tabela 12: Koliko veste o darovanju organov? (I. GIM).....	33
Tabela 13: Koliko veste o darovanju organov? (SZŠC)	34
Tabela 14: Kako bi po vašem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov? (I. GIM).....	36
Tabela 15: Kako bi po vašem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov? (SZŠC)	37
Tabela 16: Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov? (I. GIM)	39
Tabela 17: Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov? (SZŠC).....	40
Tabela 18: Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj? (I. GIM)	42
Tabela 19: Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj? (SZŠC)	43
Tabela 20: Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini? (I. GIM).....	45
Tabela 21: Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini? (SZŠC).....	46
Tabela 22: Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa? (I. GIM)	48
Tabela 23: Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa? (SZŠC)	49
Tabela 24: Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov? ..	51
Tabela 25: Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov? (SZŠC)	52
Tabela 26: Menite, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov? (I. GIM)	54
Tabela 27: Menite, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov? (SZŠC)	55
Tabela 28: Imate kartico Sem darovalec? (I. GIM)	57
Tabela 29: Imate kartico Sem darovalec? (SZŠC)	58

Tabela 30: Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji? (I. GIM).....	60
Tabela 31: Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji? (SZŠC).....	61
Tabela 32: Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ? (I. GIM)	63
Tabela 33: Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ? (SZŠC)	64
Tabela 34: Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ? (I. GIM)	66
Tabela 35: Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ? (SZŠC).....	67

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Kaj pomeni transplantacija organov?	20
Graf 2: Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organe?	23
Graf 3: Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov?	26
Graf 4: Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje?	29
Graf 5: Kje ste pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov?.....	32
Graf 6: Koliko veste o darovanju organov?	35
Graf 7: Kako bi po vašem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov?	38
Graf 8: Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov?	41
Graf 9: Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj?.....	44
Graf 10: Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini?	47
Graf 11: Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa?.....	50
Graf 12: Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov?.....	53
Graf 13: Menite, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov?.....	56
Graf 14: Imate kartico Sem darovalec?	59
Graf 15: Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji?	62
Graf 16: Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ?	65
Graf 17: Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ?.....	68

KAZALO SLIK

Slika 1: Skupinska slika (RKS – Območno združenje Celje).....	69
Slika 2: Skupinska slika (Slovenija - transplant, Klinični center Ljubljana).....	70
Slika 3: Intervjuvanje gospoda Igorja Poljanška.....	73
Slika 4: Po intervjuju z gospodom Francijem Pozničem	76
Slika 5: Intervjuvanje gospoda Andreja Gadžijeva.....	78

POVZETEK

Namen raziskovalne naloge z naslovom Pogledi dijakov na transplantacijo organov je bil ugotoviti, koliko dijakov Srednje zdravstvene šole Celje in I. gimnazije v Celju je seznanjenih o darovanju organov. Cilj raziskovalne naloge pa je ozavestiti dijake in ostalo javnost o pomenu transplantacije organov.

Osnova za empirični del je bilo 205 anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili dijaki Srednje zdravstvene šole Celje (111 anketnih vprašalnikov) in dijaki I. gimnazije v Celju (94 anketnih vprašalnikov) od 1. do 4. letnika ter trije intervjuji. Rezultati so pokazali, da 81% dijakov zdravstvene šole in 87% dijakov gimnazije ve, kaj pomeni transplantacija organov in da se jim zdi to pozitivno dejanje. Največ koristnih informacij o tej temi so dijaki zdravstvene šole dobili v šoli (32%), dijaki gimnazije pa na televiziji in radiu (33%). Večina dijakov se z bližnjimi še ni pogovarjala o darovanju organov. Dijaki bi v 54% šli na transplantacijo rajši v tujino in menijo, da bi morala šola poskrbeti za predavanja in delavnice na to temo. Nihče od dijakov nima kartice - Sem darovalec. Še več bo potrebno narediti na promociji te dejavnosti in pri tem lahko precejšen prispevek da tudi šola.

Ključne besede: transplantacija, darovanje, organi, Slovenija – transplant, donor, dijaki.

ABSTRACT

The purpose of this research work entitled *The Views of Students on Organ Transplantation* was to find out how many students of The Secondary School of Nursing Celje and First High School in Celje are informed about organ donation. The aim of this research work is to raise awareness among students and the rest of the public about the importance of organ transplantation.

The basis for the empirical part was about 205 questionnaires filled in by the students of The Secondary School of Nursing Celje (111 questionnaires) and the students of First High School in Celje (94 questionnaires) from 1st to 4th class and 3 interviews. The results showed that 81% students of the Secondary School of Nursing Celje and 87% students of First High School in Celje know what transplantation of organs means and that they find it a positive act. The most useful information on this topic students of The Secondary School of Nursing Celje got at school (32%), students of First High School in Celje got the information on this topic on television and radio (33%). Most of the students have not talked about organ donation with their close relatives. 54% of students would rather go abroad on the organ transplantation and they think that school should arrange the lectures and workshops on this topic. None of the students has a card – I'm a donor. More will have to be done on the promotion on this activity and school can give a significant contribution to this.

Keywords: transplantation, donation, organs, Slovenia – transplant, donor, students.

1 UVODNI DEL

1.1 UVOD

Spoznavanje vedno večje vrednosti darovanja delov človeškega telesa kot plemenitega in humanega dejanja, zavedanje, da je presajanje organov zgrajeno na nesebičnosti in zaupanju ljudi, zavedanje ranljivosti in minljivosti človeka... (Celin, 2012, str. 7)

Darovanje je že zelo star pojav v civilizirani družbi, je način medsebojne komunikacije in obnašanja teh sloni na jasno določenih načelih, ki veljajo tudi za darovanje delov človeškega telesa, a so pri slednjem bistvena načela, kot so recipročnost, obligatornost in socialnost, bolj izpostavljena. Kadar obdarujemo svoje sorodnike ali prijatelje za družbeno povsem sprejete dogodke, o omenjenih načelih niti ne razmišljamo, ampak jih preprosto sprejemamo in živimo. (Avsec, 2012, str. 11)

Darovanje delov človeškega telesa po smrti je posebno področje, ki poleg visoko etično moralnega sporočila vključuje tudi nekatere tabuje in strahove. V naši družbi je smrt še vedno tema, o kateri se ne pogovarjamo, jo pogosto celo odrivamo in zato vzbuja strah in nelagodje. Prav zaradi teh neprijetnih občutkov v zvezi s smrtjo se pogosto izgubi pozitivnost darovanje in sporočilna vrednost ene izmed najvišjih etičnih vrednot, ki je pomoč sočloveku v stiski in v borbi za ohranitev življenja. (Avsec, 2012, str. 11)

1.2 NAMEN IN CILJ RAZISKOVALNE NALOGE

Namen raziskovalne naloge je ugotoviti, kako so dijaki Srednje zdravstvene šole Celje in I. gimnazije v Celju seznanjeni o darovanju organov.

Cilj raziskovalne naloge pa je ozavestiti dijake in ostalo javnost o pomenu transplantacije organov.

1.3 HIPOTEZE RAZISKOVALNE NALOGE

Preden sva razposlali anketni vprašalnik anketirancem, sva si postavili sedem hipotez, ki sva jih analizirali ter v razpravi potrdili oz. ovrgli.

Najine domneve so bile naslednje:

Hipoteza 1: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje so bolj seznanjeni, kaj pomeni transplantacija organov, kot anketirani dijaki I. gimnazije v Celju.

Hipoteza 2: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje pogosteje razmišljajo o darovanju organov kot anketirani dijaki I. gimnazije v Celju.

Hipoteza 3: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje bodo v večjem odstotku za darovanje organov kot anketirani dijaki I. gimnazije v Celju.

Hipoteza 4: Največ koristnih informacij o darovanju organov so anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje pridobili v šoli, pri čemer se odstotek od 1. do 4. letnika povečuje.

Hipoteza 5: Največ koristnih informacij o darovanju organov so anketirani dijaki I. gimnazije v Celju pridobili iz oddaj televizije in radia.

Hipoteza 6: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje in I. gimnazije v Celju bodo v največjem odstotku mnenja, da bi mlade lahko najbolj spodbudili k darovanju organov ljudje, ki so že darovali ali bili prejemniki organa/-ov.

Hipoteza 7: Več kot polovica anketiranih dijakov Srednje zdravstvene šole Celje in I. gimnazije v Celju je mnenja, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov.

1.4 METODE DELA

Za raziskovalno nalogo sva uporabili:

- študij različne literature;
- metodo anketnega vprašalnika in
- metodo intervjuja.

Najino delo je potekalo po naslednjem vrstnem redu:

- najprej sva se z mentorjem dogovorili o izbrani temi,
- zastavili sva si namen in cilj raziskovalne naloge,
- preučili in uporabili sva literaturo za podlago izvedbe teoretičnega dela raziskovalne naloge,
- določili ciljno skupino ljudi,
- postavili sva si sedem hipotez,
- nato sva sestavili anketni vprašalnik,
- pridobljene podatke sva analizirali, interpretirali ter jih podali v tabelah in grafih,
- na osnovi pridobljenih podatkov sva hipoteze potrdili oz. ovrgli ter
- na koncu sestavili zaključek s predlogi.

Po izboru teme in opredelitvi raziskovalnega problema sva začeli zbirati literaturo, ki sva jo potrebovali za razlaganje in reševanje zastavljenih hipotez. Najosnovnejša literatura so enciklopedije, učbeniki, slovarji in leksikoni. Po pregledu te literature je sledilo še zbiranje dosedanjih raziskav v strokovni literaturi in periodičnih publikacijah (časopisi, revije, zborniki, itd.).

Anketiranje je bilo izvedeno med dijaki Srednje zdravstvene šole Celje od prvega do četrtega letnika programa zdravstvena nega ter dijaki od prvega do četrtega letnika I. gimnazije v Celju. V raziskavi je bila uporabljena deskriptivna (opisna) metoda raziskovalnega dela. Podatki so bili zbrani z anketnim vprašalnikom (priloga 1).

Anketni vprašalnik je sestavljen iz 17 vprašanj. Vsa vprašanja so zaprtega tipa. 5 vprašanj ima možna dva odgovora, 7 vprašanj ima možne tri odgovore, eno vprašanje ima možnih pet odgovorov. Od vprašanj zaprtega tipa so 4 vprašanja z večstransko izbiro, kjer je ponujenih od 3 do 7 odgovorov, pod zadnjo izbiro pa so lahko sami napisali svoj odgovor, če ga niso našli med ponujenimi.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 ZGODOVINA TRANSPLANTACIJE ORGANOV

Leta 1902 je bila presajena prva ledvica psa na njegov vrat. Na tem področju je deloval dr. Emerich Ullmann (Dunaj). Sledili so neuspešni poskusi presajanja živalskih ledvic (svinje, koze, opice) na človeka. Leta 1933 ponovno poskusijo presaditi ledvico umrlega darovalca na človeka, vendar neuspešno. Do leta 1954 so bili vsi poskusi neuspešni ali pa so organi delovali le kratek čas. Leta 1954 je bila prva zares uspešna presaditev ledvice živega darovalca, ki je bil enojajčni dvojček. Leta 1962 je bila prva uspešna presaditev ledvice umrlega darovalca, leto kasneje pa prva presaditev jeter umrlega darovalca, prvič je bilo presajeno tudi eno pljučno krilo mrtvega darovalca. Leta 1966 je bila prva presaditev trebušne slinavke, že leto kasneje pa prva presaditev človeškega srca. (Avsec Letonja, Vončina, 2006, str. 5)

V Sloveniji je bila prva presajena ledvica leta 1970. Presadili so jo prof. R. Rakovec, prof. dr. L. Ravnik in prof. dr. M. Košak. Leta 1986 je bil prvi odvzem in presaditev ledvice umrlega darovalca. Štiri leta kasneje je bila presajena prva trebušna slinavka in pa presajeno prvo srce. Leta 1995 so bila presajena prva jetra mrtvega darovalca, 1998 pa je slovenska ekipa prvič samostojno presadila jetra. Leta 2003 je doc. dr. M. Sok presadila prva pljuča. (Avsec Letonja, Vončina, 2006, str. 6)

2.2 TRANSPLANTACIJSKA DEJAVNOST

Transplantacijska dejavnost je zdravstvena dejavnost, ki uporablja za zdravljenje darovane organe ali tkiva. Delimo jo na dve veliki skupini:

- zdravljenje z deli telesa živega darovalca in
- zdravljenje z deli telesa mrtvega darovalca.

Obe obliki se zlasti v organizacijskem smislu močno razlikujeta. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 13)

2.2.1 PRESAJANJE DELOV TELESA ŽIVEGA DAROVALCA

Ko smo živi lahko darujemo tiste dele telesa, ki jih telo lahko pogreša ali pa se v telesu darovalca lahko obnovijo. Od organov lahko darujemo eno ledvico, del jeter, del pljuč ali del črevesa, od tkiv pa kostni mozeg, kri in genetski material. Slednja dva se v pravno-organizacijskem smislu obravnava posebej. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 13)

Živi darovalci se odločajo za darovanje, ko živijo in tudi darujejo, ko so živi. Zato je dovolj časa za preverjanje:

- psihološke pripravljenosti darovalca;
- zdravstvenega stanja darovalca;
- primernosti darovanega tkiva ali organa.

Sam poseg se načrtuje, odvzem in presaditev pa izvaja hkrati ali s časovnim zamikom. Organizacijsko ta način zdravljenja ni tako zelo zahteven, saj nikoli ni v

taki časovni stiski kot pri presajanju delov telesa mrtvih darovalcev. Izjemo pomembno pa je, da je sistem dobro varovan zaradi preprečevanja zlorab (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 13).

Tudi presaditve kostnega mozga izvajajo samo v Kliničnem centru Ljubljana, medtem ko presaditve tkiv mrtvih darovalcev izvajajo v večjih bolnišnicah v Sloveniji. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 18)

2.2.2 PRESAJANJE DELOV TELESA MRTVEGA DAROVALCA

Po smrti se lahko od darovalca (kadar so izpolnjeni vsi pogoji) odvzame za presaditev naslednje organe: ledvice, jetra, srce, pljuča, trebušno slinavko, tanko črevo. Od tkiv pa pridejo v poštev: roženici, kosti, sklepi, vezi, koža, srčne zaklopke, žile... (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 13)

Za odvzem organov in tkiv od mrtvega darovalca moramo biti seznanjeni z njegovo privolitvijo. Kadar se te ne pozna, je potrebno, da pokojnikovi najbližji ob seznanitvi o nameri odvzemu ne nasprotujejo. Tkiva oz. organi se morajo odvzeti takoj po nastopu smrti darovalca – torej v vsakem možnem času, po vnaprej pripravljenem vrstnem redu postopkov. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 14)

Tkiva mrtvega darovalca se lahko odvzamejo nekaj ur po prenehanju bitja srca. Odvzeta tkiva se lahko v tkivnih bankah shranijo od nekaj tednov do več let.

Organi mrtvega darovalca morajo biti dobro prekravljeni vse do odvzema, zato se jih lahko odvzame le takrat, kadar so po smrti darovalca še vedno dobro prekravljeni, torej čim prej po ugotovljeni možganski smrti. Organe je po nastopu smrti zelo težko vzdrževati prekrvljene, ker ob nastopu možganske smrti odmrejo v možganskem deblu vsi vitalni centri, ki sicer vzdržujejo samodejne regulacije v človekovem telesu.

V kratkem času po smrti se mora pred odvzemom organov opraviti vse preiskave za preprečitev prenosa bolezni oz. okužbe ter vse preiskave funkcionalnosti organov. Organi se morajo čim prej presaditi, ker po preteku določenega časa niso več uporabni in v prejemniku ne bi več dobro delovali ali pa sploh ne bi delovali. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 14)

Tabela 1: Kako dolgo vzdržujemo organe v ustreznem okolju? (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 14)

Organe, vzdrževane v ustreznem okolju, lahko hranimo le nekaj ur	
srce	do 4 ure
pljuča	do 6 ur
jetra	do 12ur (izjemoma do 24 ur)
ledvica	do 24 ur (izjemoma do 48 ur)

2.3 DONORSKI PROGRAM

V donorskem programu za pridobivanje organov mrtvih darovalcev sodeluje v Sloveniji poleg Kliničnega centra Ljubljana še 9 splošnih bolnišnic, ki so opredeljene kot donorski centri. Odgovorna organizacija za povezovanje in izvajanje na državni ravni je Slovenija-transplant. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 16)

2.3.1 DONORSKI CENTRI

Donorski center lahko postane bolnišnica, ki zdravi poškodbe glave oz. cerebrovaskularne insulte in zagotavlja dobro opremljen oddelek za intenzivno terapijo ter operacijski oblok, posebej pa še strokovno dobro usposobljeno zdravstveno osebje. V procesu transplantacijske dejavnosti zasedajo donorski centri prav tako pomembno mesto kot katerikoli člen v verigi te dejavnosti. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 16)

V donorskem centru opravljajo naslednje dejavnosti:

- izvajajo diagnostiko možganske smrti,
- prepoznavajo možne mrtve darovalce,
- ugotavljajo primernost darovalca in funkcionalnost organov,
- seznanjajo pokojnikove sorodnike z nameravanim odvzemom,
- ohranjajo vitalnost organov mrtvega darovalca v intenzivni terapiji ter med odvzemom organov in
- sodelujejo pri odvzemu organov in morebitnih tkiv, ki jih izvajajo domače in tuje kirurške ekipe. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 16)

2.4 SLOVENIJA-TRANSPLANT

Je uraden krajši naziv za Zavod Republike Slovenije za presaditve organov in tkiv. Slovenija-transplant (ST) je osrednja povezovalna ustanova v državni transplantacijski mreži in opravlja naslednje naloge:

- skrbi za zagotavljanje organov in tkiv za potrebe transplantacijske dejavnosti,
- koordinira delovanje vseh tistih strokovnih enot zdravstvenih zavodov, ki sodelujejo na področju transplantacijske dejavnosti,
- sodeluje s sorodnimi državnimi in meddržavnimi sistemi s področja transplantacije
- vodi predpisano dokumentacijo,
- vzdržuje in dograjuje osrednji informacijski sistem za transplantacijsko dejavnost,
- nadzoruje zakonitost in varnost sistema,
- proučuje medicinska, pravna, etična, ekonomska in socialna vprašanja na področju odvzemov in presaditev organov ter tkiv,
- seznanja javnost s transplantacijsko dejavnostjo in s pomenom darovanja delov človeškega telesa po smrti ter
- skrbi za izobraževanje strokovne javnosti in zdravstvenega osebja na področju presaditve delov človeškega telesa. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 16)

2.5 TRANSPLANTACIJSKI CENTER

Zaradi majhnega števila prebivalcev in temu primernega števila transplantacij je v Sloveniji iz strokovnega in ekonomskega stališča upravičen obstoj le enega transplantacijskega centra za organe. To funkcijo opravlja Klinični center v Ljubljani, seveda pa mora sistem razporejanja organov zagotavljati enako dostopnost zdravljenja s presajanjem organov za vse državljane Slovenije. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 18)

Program presaditev organov trenutno obsega:

- presaditev ledvic,
- presaditev srca,
- presaditev jeter in
- presaditev pljuč. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 18)

Naloge transplantacijskega centra so:

- priprava prejemnikov za uvrstitev na čakalni spisek,
- vodenje prejemnikov pred presaditvijo,
- presajanje organov in tkiv ter
- vodenje prejemnikov po presaditvi. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 18)

Če so bolniki na čakalnih spiskih dobro pripravljani, je številko opravljenih presaditev odvisno od števila razpoložljiv organov, primernih za presaditev. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 18)

2.6 EUROTRANSPLANT

Slovenija z 2 milijonoma prebivalcev s svojo transplantacijsko mrežo ne more zadovoljivo delovati brez povezave z večjo transplantacijsko mrežo. Zaradi potrebe po veliki tkivni skladnosti v Sloveniji ni možno najti pravega prejemnika za vse doma odvzete ledvice. Naši hipersenzibilirani ledvični bolniki pa praktično nimajo možnosti, da bi ledvico iz Slovenije sploh dobili. Za nujne primere transplantacije ali retransplantacije srca in jeter doma gotovo ne bi mogli dovolj hitro dobiti primerne organa. Zaradi teh razlogov je Slovenija podpisala pogodbo o priključitvi Eurotransplantu in od januarja 2000 s to mednarodno transplantacijsko mrežo tudi aktivno sodelujemo. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 21)

Eurotransplant (ET) je neprofitna organizacija, ki deluje kot mednarodna transplantacijska mreža, ki organizira izmenjavo organov med posameznimi transplantacijskimi centri šestih držav: Belgije, Nizozemske, Luksemburga, Nemčije, Avstrije, Slovenije, Madžarske in Hrvaške (Gadžijev, 2014). Združuje področje približno 133 milijonov prebivalcev. Sedež ET je v Leidnu na Nizozemskem. Jezik sporazumevanja je angleščina. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 21)

Naloge Eurotransplanta so:

- skrbi za najboljšo možno uporabo vseh razpoložljiv organov in tkiv,
- zagotavlja objektivni in pregledni sistem izbire prejemnikov, ki temelji na medicinskih kriterijih,

- ugotavlja pomembnost dejavnikov, ki imajo največji vpliv na rezultate presaditve,
- podpira pridobivanje mrtvih darovalcev, da bi tako povečali število razpoložljivih organov in tkiv,
- z znanstvenimi raziskavami in analizami opravljenega dela prispeva k izboljšanju rezultatov presaditev in
- promovira, podpira in koordinira presaditve organov. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 21)

2.7 POGOJI ZA ODVZEM TKIV IN ORGANOV PO SMRTI

Za odvzem tkiv in organov po smrti morajo biti izpolnjeni določeni pogoji, in sicer:

1. ugotovljena smrt,
2. izpolnjena medicinska merila,
3. da ni zadržkov s strani preiskovalnega sodnika in
4. izpolnjen pogoj s strani pokojnika oz. njegovih zastopnikov.

Odvzem se sme opraviti:

- če obstaja pred smrtjo napisana pisna privolitev osebe, starejše od 15 let, ki je uradno zabeležena. Svojce se o tem obvesti.
- Če je pokojnik imetnik kartice »Sem darovalec« in svojci po seznanitvi nameravanemu odvzemu niso nasprotovali.
- Če je neopredeljen pokojnik državljan Slovenije ali ima v Sloveniji stalno prebivališče in oseba, ki je bila pokojniku blizu, odvzemu ne nasprotuje.
- Če oseba ni državljan Slovenije in nima stalnega prebivališča v Sloveniji, pa potrebujejo izrecno privolitev osebe, ki je bila pokojniku blizu.
- Če je oseba mladoletna ali pa odrasla oseba, ki ni pridobila ali je izgubila poslovno sposobnost, je potrebna privolitev zakonitega zastopnika. (Avsec Letonja, Vončina, 2003, str. 24)

2.8 ZAKONODAJA

V Sloveniji se transplantacijska dejavnost izvaja po Zakonu o odvzemu in presaditvi delov človeškega telesa zaradi zdravljenja (ZOPDCT).

2. 8. 1 ZAKON O ODVZEMU IN PRESADITVI DELOV ČLOVEŠKEGA TELESA ZARADI ZDRAVLJENJA (ZOPDCT)

Ta zakon ureja pogoje za odvzem delov telesa (organov in tkiv) žive ali umrle osebe zaradi presaditve v telo druge osebe z namenom zdravljenja. Zakon ima 27 členov. Sprejet je bil v Uradnem listu Republike Slovenije, 27. 1. 2000, pod številko 12, objavljen je bil 11. 2. 2013, veljati pa je začel 12. 3. 2013. (Ur.l. RS, št. 12/2000)

2. 8. 2 PRAVILNIKI

Obstajajo pa tudi pravilniki, ki jih morajo zdravniki, ki sodelujejo pri transplantaciji, poznati in upoštevati. Ti pravilniki so:

- Pravilnik o medicinskih merilih, načinu in postopku ugotavljanja možganske smrti.
- Pravilnik o postopku obveščanja o smrti oseb, ki pridejo v poštev kot dajalci delov človeškega telesa zaradi presaditve.
- Pravilnik o sestavi, načinu imenovanja in pravilih za delovanje Etične komisije za presaditve.
- Pravilnik o načinu vodenja čakalnih seznamov ter imunogenetska in medicinska merila za določitev vrstnega reda in izbiro prejemnika delov človeškega telesa.
- Pravilnik o načinu vodenja evidenc opravljenih odvzemov in presaditev delov človeškega telesa.
- Pravilnik o opremi in sredstvih za dajanje prve pomoči, usposabljanju in preizkusih iz prve pomoči ter zdravniških pregledih reševalcev iz vode.
- Pravilnik o načinu povezovanja s sorodnimi tujimi in mednarodnimi organizacijami in izmenjavi delov človeškega telesa z drugimi državami.
- Pravilnik o načinu shranjevanja in prevoza delov človeškega telesa, namenjenih za presaditev.
- Pravilnik o kakovosti soli.
- Pravilnik o načinu delovanja in pogojih za razvoj nacionalnega programa zdravljenja s presaditvijo krvotvornih matičnih celic in načinu delovanja registra nesorodnih dajalcev krvotvornih matičnih celic.
- Pravilnik o načinu varstva osebnih podatkov dajalcev in prejemnikov delov človeškega telesa zaradi zdravljenja.
- Pravilnik o postopkih zbiranja, shranjevanja in uporabe krvotvornih matičnih celic.
- Pravilnik o dopolnitvah pravilnika o higieni živil. (Avsec Letonja, D., Vončina, J., 2003, str. 107-137)

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 VZOREC

Osnova za obdelavo podatkov je bilo 205 anketnih vprašalnikov, ki so jih izpolnili dijaki Srednje zdravstvene šole Celje (v nadaljevanju tudi dijaki zdravstvene šole ali dijaki SZŠC) in dijaki I. gimnazije v Celju (v nadaljevanju tudi dijaki I. gimnazije ali dijaki gimnazije ali dijaki GIM).

Dijaki Srednje zdravstvene šole Celje so izpolnili 111 anketnih vprašalnikov, od tega dijaki:

- 1. letnika: 29
- 2. letnika: 25
- 3. letnika: 28
- 4. letnika: 29

Dijaki I. gimnazije v Celju so izpolnili 94 anketnih vprašalnikov, od tega dijaki:

- 1. letnika: 23
- 2. letnika: 25
- 3. letnika: 25
- 4. letnika: 21

3.2 ČAS RAZISKAVE

Anketiranje dijakov je na Srednji zdravstveni šoli Celje potekalo 6. 12. 2013 v vseh letnikih.

Anketiranje dijakov na I. gimnaziji v Celju pa je potekalo od 9. 12. 2013 do 11. 12. 2013, in sicer v 2. in 3. letniku 9. 12. 2013 ter v 1. ter 4. letniku 11. 12. 2013.

3.3 OBDELAVA PODATKOV

Izpolnjene anketne vprašalnike sva razvrstili po šolah, letnikih in spolu. Podatke sva predstavili v številkah in tudi v odstotkih ter jih prikazali v tabelah in grafih. Pri tem sva uporabili programa Microsoft Office Word in Microsoft Office Excel.

3.4 REZULTATI RAZISKAVE

Na naslednjih straneh so predstavljeni podatki z anketnega vprašalnika v tabelah in grafih za vsako vprašanje posebej.

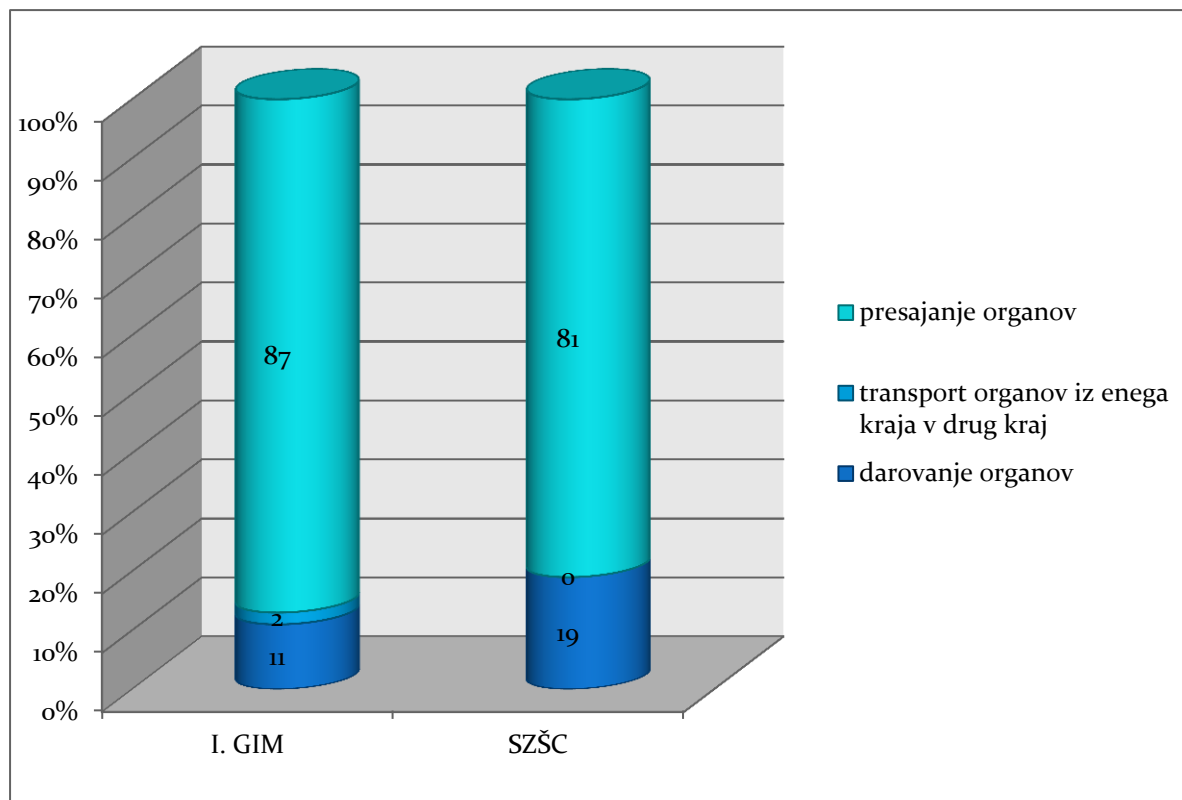
1) Kaj pomeni transplantacija organov?

Tabela 2: Kaj pomeni transplantacija organov? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU						
Odgovori	a) darovanje organov		b) transport organov iz enega kraja v drug kraj		c) presajanje organov	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	1	9	1	9	9	82
Ženske	3	25	0	0	9	75
Skupaj	4	17	1	4	18	78
2. letnik						
Moški	1	7	0	0	13	93
Ženske	0	0	0	0	11	100
Skupaj	1	4	0	0	24	96
3. letnik						
Moški	0	0	1	8	11	92
Ženske	3	23	0	0	10	77
Skupaj	3	12	1	4	21	84
4. letnik						
Moški	0	0	0	0	9	100
Ženske	2	17	0	0	10	83
Skupaj	2	10	0	0	19	90
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	10	11	2	2	82	87

Tabela 3: Kaj pomeni transplantacija organov? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE						
Odgovori	a) darovanje organov		b) transport organov iz enega kraja v drug kraj		c) presajanje organov	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	2	20	0	0	8	80
Ženske	11	58	0	0	8	42
Skupaj	13	45	0	0	16	55
2. letnik						
Moški	2	20	0	0	8	80
Ženske	3	20	0	0	12	80
Skupaj	5	20	0	0	20	80
3. letnik						
Moški	0	0	0	0	9	100
Ženske	3	16	0	0	16	84
Skupaj	3	11	0	0	25	89
4. letnik						
Moški	0	0	0	0	9	100
Ženske	0	0	0	0	20	100
Skupaj	0	0	0	0	29	100
SKUPAJ (1.-4. letnik)	21	19	0	0	90	81

Graf 1: Kaj pomeni transplantacija organov?

Več kot 80% anketiranih dijakov gimnazije in SZŠC ve, da transplantacija organov pomeni presajanje organov.

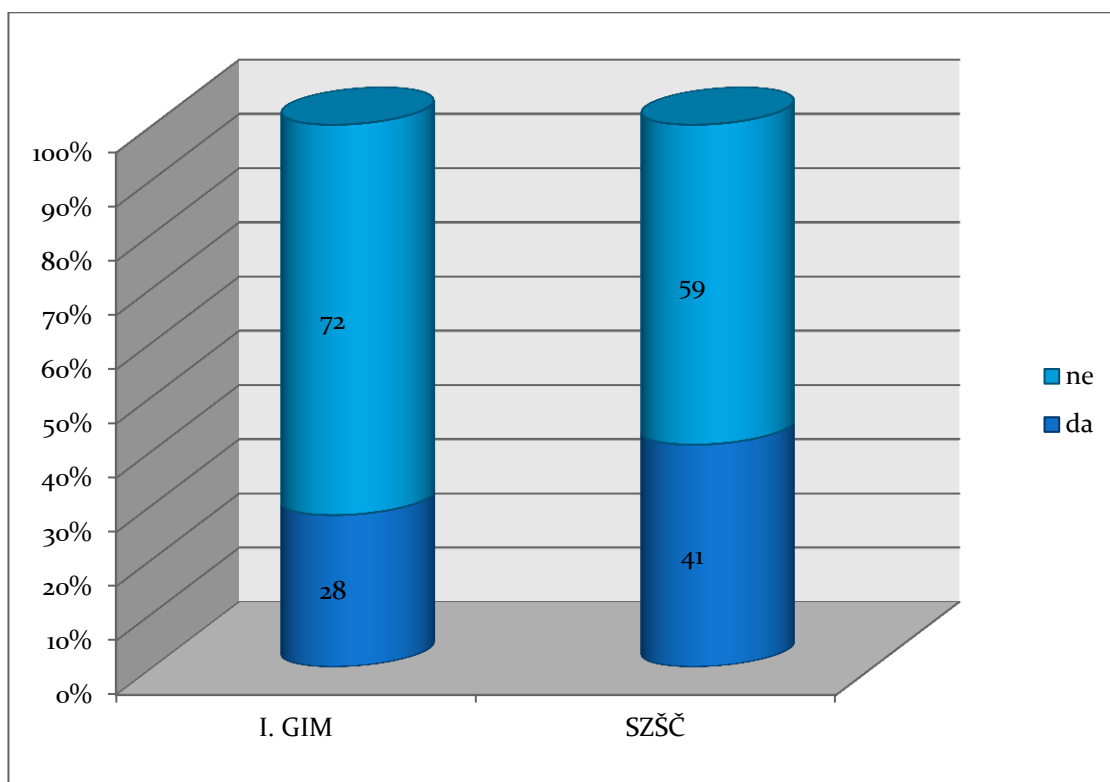
2) Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organ/-e?

Tabela 4: Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organ/e? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU				
Odgovori	a) da		b) ne	
	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik				
Moški	0	0	11	100
Ženske	0	0	12	100
Skupaj	0	0	23	100
2. letnik				
Moški	0	0	14	100
Ženske	2	18	9	82
Skupaj	2	8	23	92
3. letnik				
Moški	4	33	8	67
Ženske	9	69	4	31
Skupaj	13	52	12	48
4. letnik				
Moški	4	44	5	56
Ženske	7	58	5	42
Skupaj	11	52	10	48
SKUPAJ (1.-4. letnik)	26	28	68	72

Tabela 5: Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organ/e? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE				
Odgovori	a) da		b) ne	
	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik				
Moški	2	20	8	80
Ženske	7	37	12	63
Skupaj	9	31	20	69
2. letnik				
Moški	2	20	8	80
Ženske	3	20	12	80
Skupaj	5	20	20	80
3. letnik				
Moški	6	67	3	33
Ženske	14	74	5	26
Skupaj	20	71	8	29
4. letnik				
Moški	3	33	6	67
Ženske	9	45	11	55
Skupaj	12	41	17	59
SKUPAJ (1.-4. letnik)	46	41	65	59

Graf 2: Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organe?

Dijakov, ki so že razmišljali, da bi darovali organe, je več med anketiranimi dijaki SZŠČ kot med anketiranimi dijaki gimnazije.

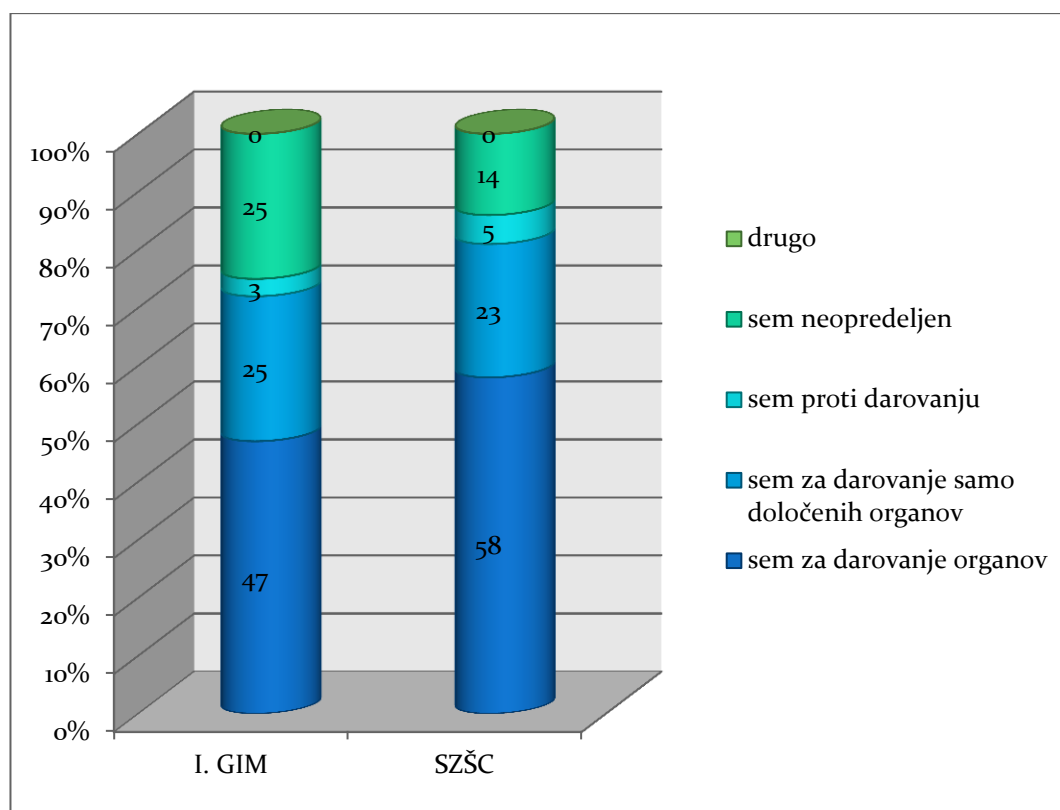
3) Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov?

Tabela 6: Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA										
Odgovori	a) sem za darovanje organov		b) sem za darovanje samo določenih organov		c) sem proti darovanju		d) sem neopredeljen		e) drugo	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik										
Moški	4	36	3	27	0	0	4	36	0	0
Ženske	3	25	2	17	0	0	7	58	0	0
Skupaj	7	30	5	22	0	0	11	48	0	0
2. letnik										
Moški	5	36	5	36	2	14	2	14	0	0
Ženske	5	45	3	27	0	0	3	27	0	0
Skupaj	10	40	8	32	2	8	5	20	0	0
3. letnik										
Moški	6	50	1	8	1	8	4	33	0	0
Ženske	10	77	3	23	0	0	0	0	0	0
Skupaj	3	12	1	4	21	84	0	0	0	0
4. letnik										
Moški	5	56	2	22	0	0	2	22	0	0
Ženske	5	42	5	42	0	0	2	17	0	0
Skupaj	10	48	7	33	0	0	4	19	0	0
SKUPAJ (1.-4. letnik)	30	32	21	22	23	25	20	21	0	0

Tabela 7: Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov? (SZŠC)

ZDRAVSTVENA										
Odgovori	a) sem za darovanje organov		b) sem za darovanje samo določenih organov		c) sem proti darovanju		d) sem neopredeljen		e) drugo	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	5	50	3	30	0	0	2	20	0	0
Ženske	7	37	5	26	1	5	6	32	0	0
Skupaj	12	41	8	28	1	3	8	28	0	0
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	4	40	2	20	0	0	4	40	0	0
Ženske	7	47	5	33	0	0	3	20	0	0
Skupaj	10	40	8	32	2	8	5	20	0	0
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	6	67	2	22	0	0	1	11	0	0
Ženske	16	84	2	11	0	0	1	5	0	0
Skupaj	22	88	4	16	0	0	1	4	0	0
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	9	100	0	0	0	0	0	0	0	0
Ženske	11	55	6	30	2	10	1	5	0	0
Skupaj	20	69	6	21	2	7	1	3	0	0
SKUPAJ (1.-4. letnik)	64	58	26	23	5	5	15	14	0	0

Graf 3: Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov?

Da bi anketirani dijaki darovali organe, jih je mnenja več kot polovica med dijaki SZŠC, med anketiranimi dijaki gimnazije pa slaba polovica (47%).

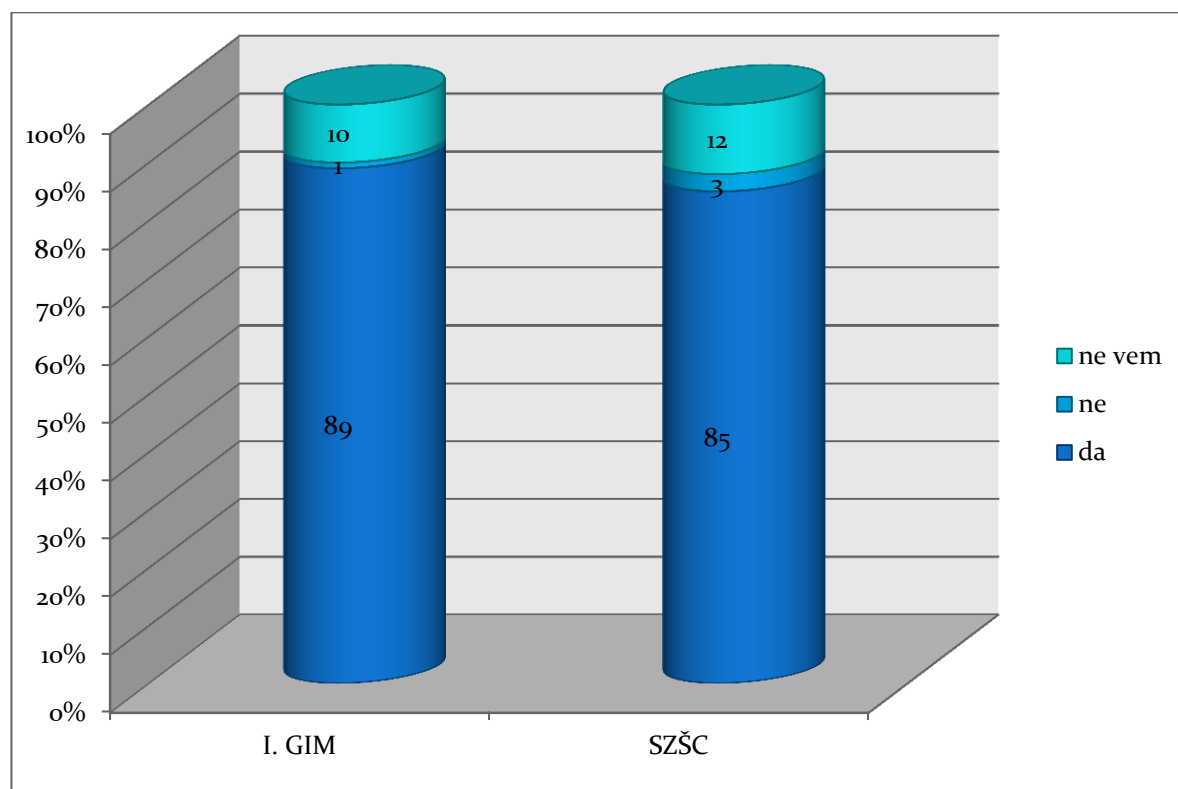
4) Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje?

Tabela 8: Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU						
Odgovori	a) da		b) ne		c) ne vem	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	10	91	0	0	1	9
Ženske	12	100	0	0	0	0
Skupaj	22	96	0	0	1	4
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	11	79	1	7	2	14
Ženske	9	82	0	0	2	18
Skupaj	20	80	1	4	4	16
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	11	92	0	0	1	8
Ženske	13	100	0	0	0	0
Skupaj	24	96	0	0	1	4
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	7	78	0	0	2	22
Ženske	11	92	0	0	1	8
Skupaj	18	86	0	0	3	14
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	84	89	1	1	9	10

Tabela 9: Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE						
Odgovori	a) da		b) ne		c) ne vem	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	10	100	0	0	0	0
Ženske	15	79	1	5	3	16
Skupaj	25	86	1	3	3	10
2. letnik						
Moški	6	60	0	0	4	40
Ženske	11	73	0	0	4	27
Skupaj	17	68	0	0	8	32
3. letnik						
Moški	9	100	0	0	0	0
Ženske	19	100	0	0	0	0
Skupaj	28	100	0	0	0	0
4. letnik						
Moški	9	100	0	0	0	0
Ženske	16	80	2	10	2	10
Skupaj	25	86	2	7	2	7
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	95	85	3	3	13	12

Graf 4: Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje?

Veliki večini anketiranih dijakov SZŠC in gimnazije se zdi darovanje organov pozitivno dejanje.

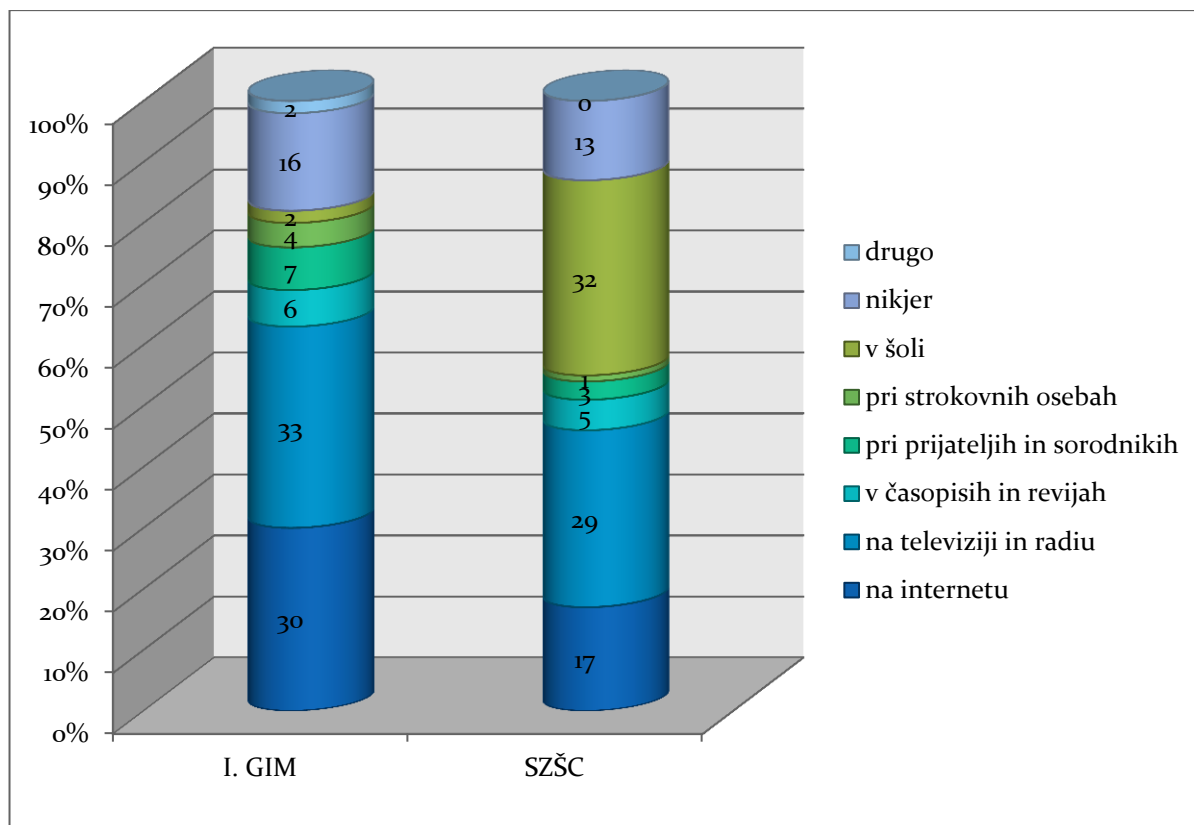
5) Kje ste pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov?

Tabela 10: Kje ste pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov? (GIM)

I. GIMNAZIJA																
Odgovori	a) na internetu		b) na televiziji in radiu		c) v časopisih in revijah		d) pri prijateljih in sorodnikih		e) pri strokovnih osebah		f) v šoli		g) nikjer		h) drugo	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik																
Moški	2	18	4	36	1	9	0	0	1	9	1	9	2	18	0	0
Ženske	1	8	4	33	1	8	2	17	1	8	0	0	3	25	0	0
Skupaj	3	13	8	35	2	9	2	9	2	9	1	4	5	22	0	0
2. letnik																
Moški	1	7	8	57	1	7	0	0	0	0	0	0	2	14	2	14
Ženske	2	18	2	18	0	0	3	27	0	0	1	9	3	27	0	0
Skupaj	3	12	10	40	1	4	3	12	0	0	1	4	5	20	2	8
3. letnik																
Moški	4	33	5	42	1	8	0	0	1	8	0	0	1	8	0	0
Ženske	13	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skupaj	17	68	5	20	1	4	0	0	1	4	0	0	1	4	0	0
4. letnik																
Moški	2	22	3	33	1	11	1	11	0	0	0	0	2	22	0	0
Ženske	3	25	4	33	1	8	1	8	1	8	0	0	2	17	0	0
Skupaj	5	24	7	33	2	10	2	10	1	5	0	0	4	19	0	0
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	28	30	30	33	6	6	7	7	4	4	2	2	15	16	2	2

Tabela 11: Kje ste pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov? (SZŠC)

ZDRAVSTVENA																
Odgovori	a) na internetu		b) na televiziji in radiu		c) v časopisih in revijah		d) pri prijateljih in sorodnikih		e) pri strokovnih osebah		f) v šoli		g) nikjer		h) drugo	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	6	60	0	0	0	0	0	0	2	20	2	20	0	0
Ženske	5	26	7	37	1	5	1	5	1	5	0	0	4	21	0	0
Skupaj	5	17	13	45	1	3	1	3	1	3	2	7	6	21	0	0
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	10	5	50	0	0	1	10	0	0	1	10	2	20	0	0
Ženske	4	27	2	13	1	7	0	0	0	0	3	20	5	33	0	0
Skupaj	5	20	7	28	1	4	1	4	0	0	4	16	7	28	0	0
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	11	1	11	0	0	0	0	0	0	7	78	0	0	0	0
Ženske	2	11	3	16	0	0	1	5	0	0	13	68	0	0	0	0
Skupaj	3	11	4	14	0	0	1	4	0	0	20	71	0	0	0	0
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	11	6	67	0	0	0	0	0	0	1	11	1	11	0	0
Ženske	5	25	2	10	4	20	0	0	0	0	9	45	0	0	0	0
Skupaj	6	21	8	28	4	14	0	0	0	0	10	34	1	3	0	0
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	19	17	32	29	6	5	3	3	1	1	36	32	14	13	0	0

Graf 5: Kje ste pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov?

Največ koristnih informacij o darovanju organov so anketirani dijaki SZŠC dobili v šoli, dijaki gimnazije pa iz oddaj na televiziji in radiu. Pod drugo so dijaki gimnazije napisali, da so največ koristnih informacij dobili na tečaju prve pomoči in v zdravstvenem domu.

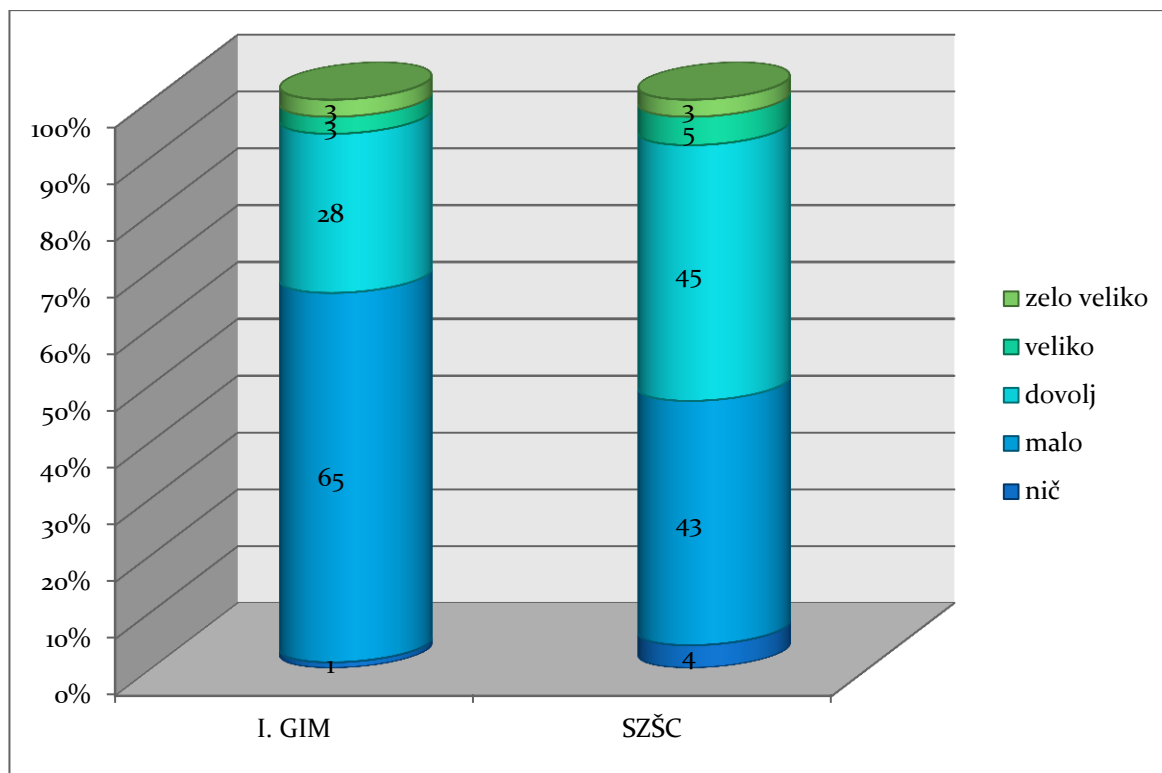
6) Koliko veste o darovanju organov?

Tabela 12: Koliko veste o darovanju organov? (I. GIM)

GIMNAZIJA										
Odgovori	a) nič		b) malo		c) dovolj		d) veliko		e) zelo veliko	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik										
Moški	0	0	6	60	5	45	0	0	0	0
Ženske	0	0	7	58	4	33	1	8	0	0
Skupaj	0	0	13	57	9	39	1	4	0	0
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	8	57	5	36	1	7	0	0
Ženske	0	0	10	91	1	9	0	0	0	0
Skupaj	0	0	18	72	6	24	1	4	0	0
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	8	4	33	3	25	1	8	3	25
Ženske	0	0	10	53	3	16	0	0	0	0
Skupaj	1	4	14	56	6	24	1	4	3	12
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	5	56	4	44	0	0	0	0
Ženske	0	0	11	92	1	8	0	0	0	0
Skupaj	0	0	16	76	5	24	0	0	0	0
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	1	1	61	65	26	28	3	3	3	3

Tabela 13: Koliko veste o darovanju organov? (SZŠC)

ZDRAVSTVENA										
Odgovori	a) nič		b) malo		c) dovolj		d) veliko		e) zelo veliko	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	8	80	2	20	0	0	0	0
Ženske	3	16	12	63	4	21	0	0	0	0
Skupaj	3	10	20	69	6	21	0	0	0	0
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	10	4	40	5	36	0	0	0	0
Ženske	0	0	11	73	4	27	0	0	0	0
Skupaj	1	4	15	60	9	36	0	0	0	0
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	1	11	5	42	1	8	2	17
Ženske	0	0	3	16	13	68	3	0	0	0
Skupaj	0	0	4	14	18	72	4	14	2	8
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	0	0	8	89	1	11	0	0
Ženske	0	0	9	45	9	45	1	8	1	8
Skupaj	0	0	9	31	17	59	2	10	1	5
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	3	3	48	43	50	45	6	5	3	3

Graf 6: Koliko veste o darovanju organov?

Samo 28% anketiranih dijakov gimnazije in 45% dijakov SZŠC ve dovolj o darovanju organov, 65% dijakov gimnazije in 43% dijakov SZŠC pa malo.

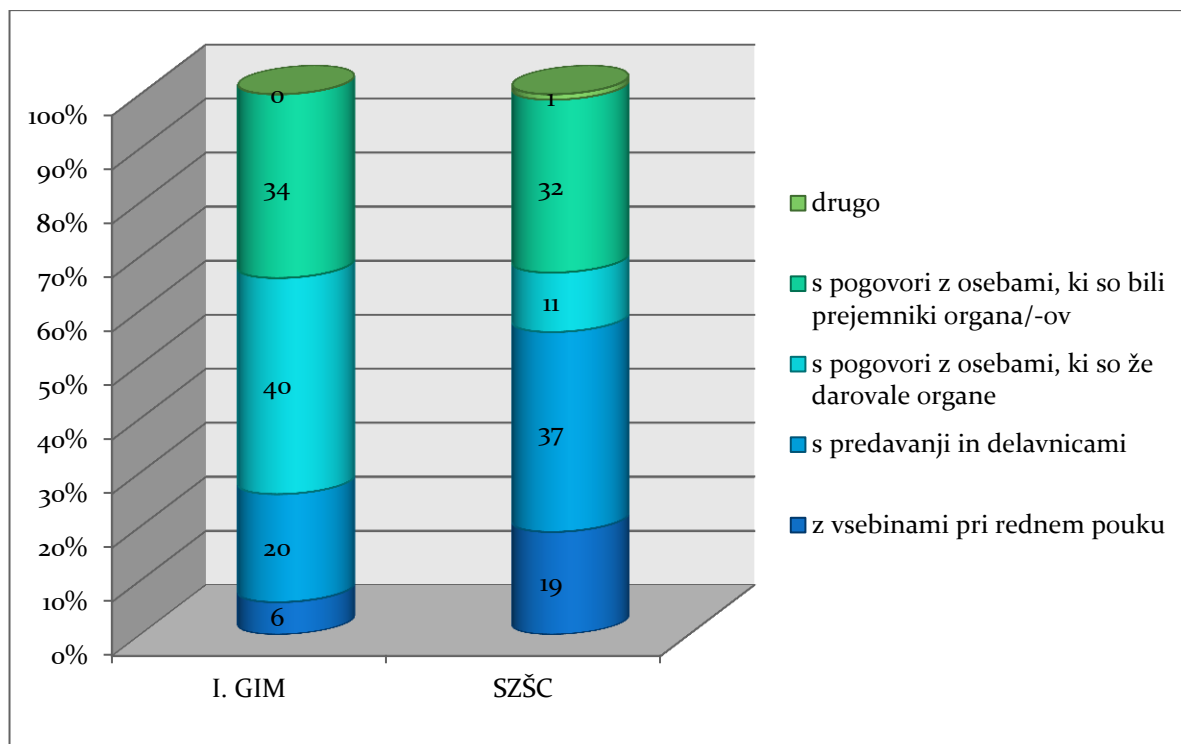
7) Kako bi po vašem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov?

Tabela 14: Kako bi po vašem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov? (I. GIM)

GIMNAZIJA										
Odgovori	a) z vsebinami pri rednem pouku		b) s predavanji in delavnicami		c) s pogovori z osebami, ki so že darovale organe		d) s pogovori z osebami, ki so bili prejemniki organa/-ov		e) drugo	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	2	18	1	10	4	36	4	0	0	0
Ženske	0	0	1	8	8	67	3	25	0	0
Skupaj	2	9	2	9	12	52	7	30	0	0
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	4	29	4	29	6	43	0	0
Ženske	1	9	2	18	3	27	5	45	0	0
Skupaj	1	4	6	24	7	28	11	44	0	0
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	3	25	5	42	4	33	0	0
Ženske	1	8	5	26	2	11	5	26	0	0
Skupaj	1	4	8	32	7	28	9	36	0	0
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	1	11	6	67	2	22	0	0
Ženske	2	17	1	8	6	50	3	25	0	0
Skupaj	2	10	2	10	12	57	5	24	0	0
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	6	6	18	20	38	40	32	34	0	0

Tabela 15: Kako bi po vašem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov? (SZŠC)

ZDRAVSTVENA										
Odgovori	a) z vsebinami pri rednem pouku		b) s predavanji in delavnicami		c) s pogovori z osebami, ki so že darovale organe		d) s pogovori z osebami, ki so bili prejemniki organa/-ov		e) drugo	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik										
Moški	2	20	6	60	1	10	1	0	0	0
Ženske	5	26	7	37	1	5	2	11	1	5
Skupaj	7	24	13	45	2	7	3	10	1	3
2. letnik										
Moški	1	10	7	70	0	0	2	20	0	0
Ženske	4	27	5	33	1	7	5	45	0	0
Skupaj	5	20	12	48	1	4	7	28	0	0
3. letnik										
Moški	1	11	5	56	1	11	2	22	0	0
Ženske	2	11	5	26	3	0	9	0	0	0
Skupaj	3	11	10	36	4	14	11	39	0	0
4. letnik										
Moški	1	11	4	44	1	11	3	33	0	0
Ženske	5	25	2	10	4	20	9	45	0	0
Skupaj	6	21	6	21	5	17	12	57	0	0
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	21	19	41	37	12	11	36	32	1	1

Graf 7: Kako bi po vašem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov?

Mlade bi po mnenju anketiranih dijakov najbolj spodbudili s pogovori z osebami, ki so že darovale organe (dijaki gimnazije) in s predavanji oz. delavnicami (dijaki SZŠC). Pod drugo so napisali, da bi jih najbolj spodbudili s kakšnimi oddajami na to temo.

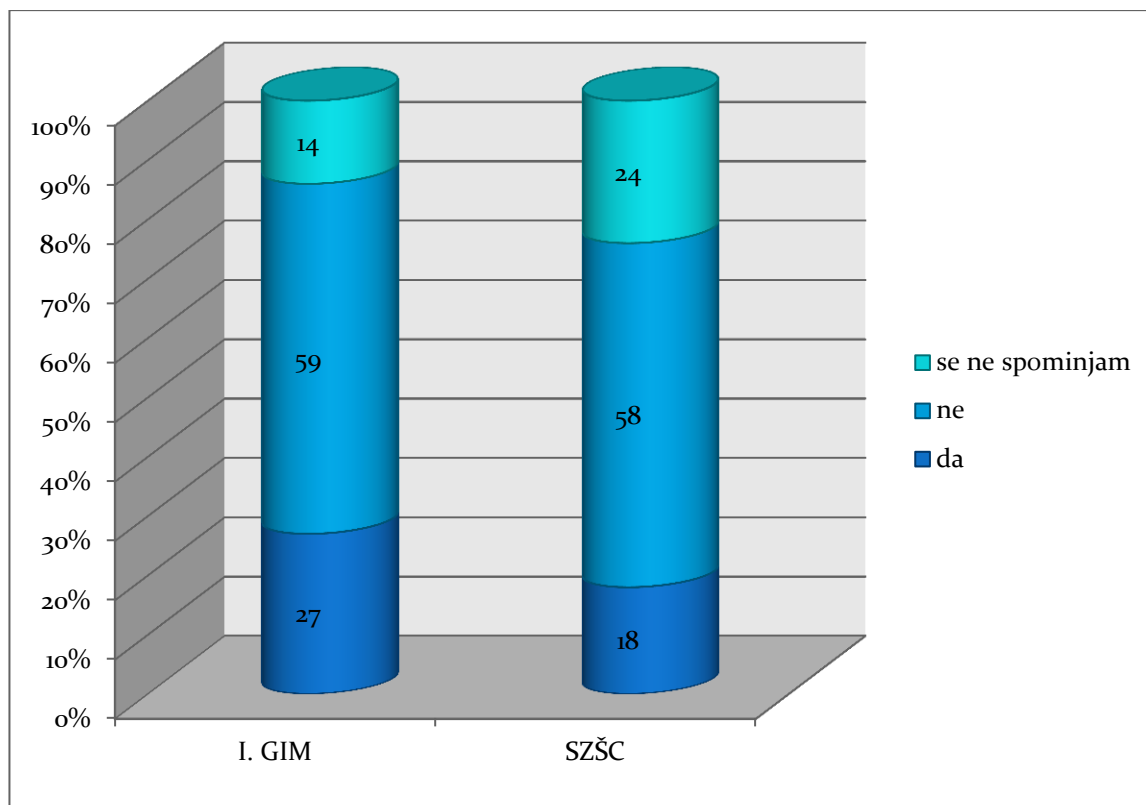
8) Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov?

Tabela 16: Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU						
Odgovori	a) da		b) ne		c) se ne spominjam	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	0	0	10	100	1	9
Ženske	2	17	10	83	0	0
Skupaj	2	9	20	87	1	4
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	2	14	10	71	2	14
Ženske	5	45	4	36	2	18
Skupaj	7	28	14	56	4	16
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	4	33	8	67	0	0
Ženske	4	31	7	54	2	15
Skupaj	8	32	15	60	2	8
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	11	4	44	4	44
Ženske	7	58	3	25	2	17
Skupaj	8	14	7	72	6	14
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	25	27	56	59	13	29

Tabela 17: Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE						
Odgovori	a) da		b) ne		c) se ne spominjam	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	3	30	6	60	1	0
Ženske	1	5	14	74	4	21
Skupaj	4	14	20	69	5	17
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	2	20	7	50	1	10
Ženske	2	13	3	20	10	67
Skupaj	4	16	10	40	11	44
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	2	22	5	56	2	22
Ženske	4	21	10	53	5	26
Skupaj	8	29	15	60	7	25
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	6	67	3	33
Ženske	4	20	15	75	1	5
Skupaj	4	14	21	72	4	14
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	20	18	64	58	27	24

Graf 8: Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov?

Več kot polovica anketiranih dijakov obeh šol se z najbližjimi še ni pogovarjala o darovanju organov.

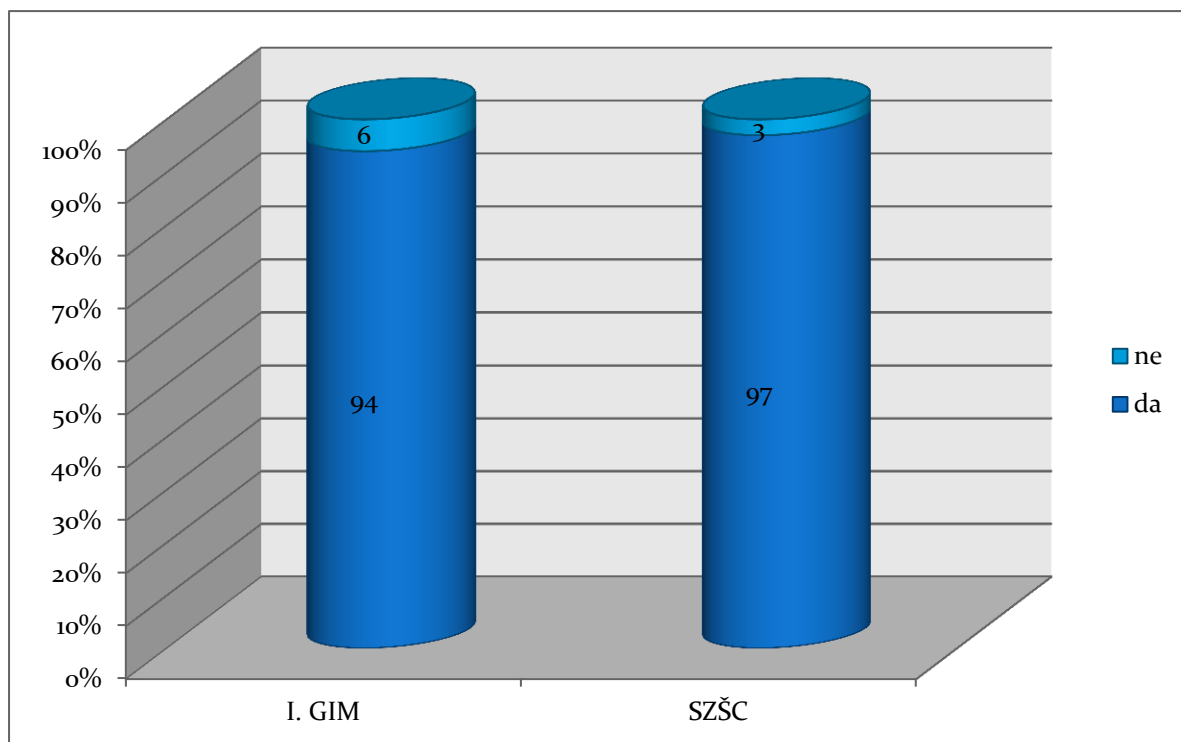
9) Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj?

Tabela 18: Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU				
Odgovori	a) da		b) ne	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	11	100	0	0
Ženske	10	83	2	11
Skupaj	21	91	2	9
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	12	86	2	14
Ženske	11	100	0	0
Skupaj	23	92	2	8
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	12	100	0	0
Ženske	12	92	1	8
Skupaj	24	96	1	4
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	8	89	1	11
Ženske	12	100	0	0
Skupaj	20	95	1	5
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	88	94	6	6

Tabela 19: Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE				
Odgovori	a) da		b) ne	
	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik				
Moški	10	100	0	0
Ženske	19	100	0	0
Skupaj	29	100	0	0
2. letnik				
Moški	10	100	0	0
Ženske	14	93	1	7
Skupaj	24	96	1	4
3. letnik				
Moški	7	78	2	22
Ženske	19	100	0	0
Skupaj	26	93	2	8
4. letnik				
Moški	9	100	0	0
Ženske	20	100	0	0
Skupaj	29	100	0	0
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	108	97	3	3

Graf 9: Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj?

Če bi potrebovali transplantiran organ bi se več kot 90 % anketiranih dijakov SZŠC in dijakov gimnazije odločilo zanj.

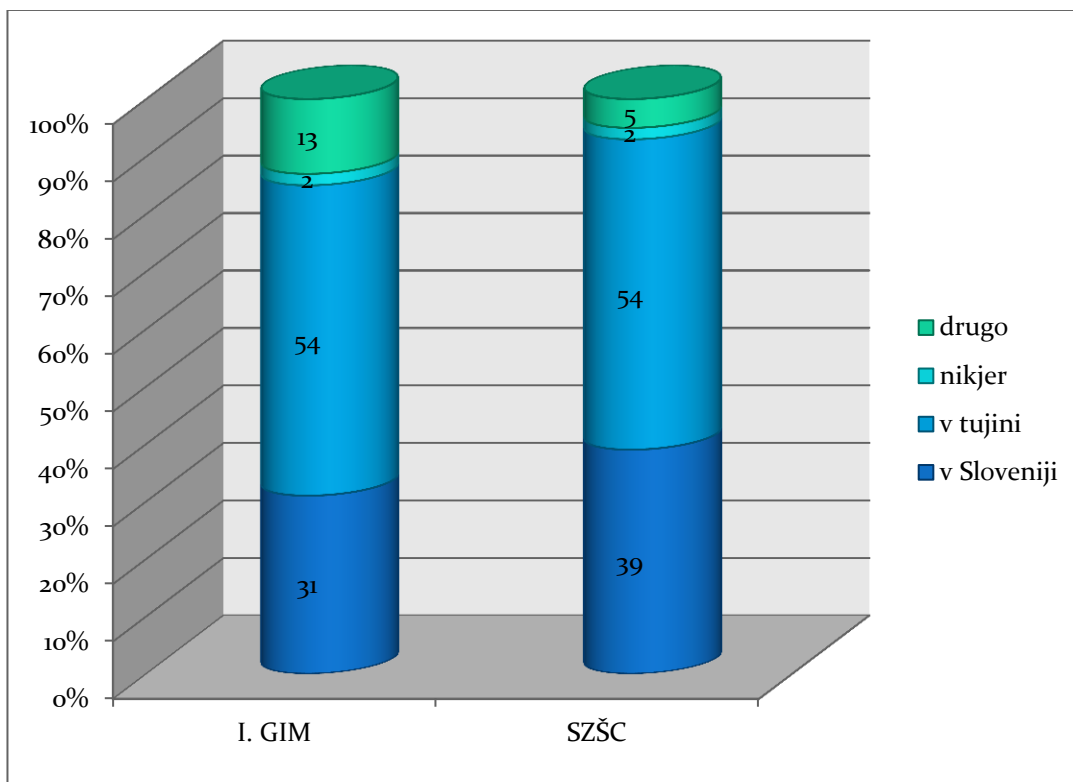
10) Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini?

Tabela 20: Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU								
Odgovori	a) v Sloveniji		b) v tujini		c) nikjer		d) drugo	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik								
Moški	2	18	8	80	0	0	1	0
Ženske	4	33	8	67	0	0	0	0
Skupaj	6	26	16	70	0	0	1	4
2. letnik								
Moški	3	21	10	71	0	0	1	7
Ženske	4	36	3	27	0	0	4	36
Skupaj	7	28	13	52	0	0	5	20
3. letnik								
Moški	2	17	9	75	0	0	1	8
Ženske	5	38	7	37	0	0	1	0
Skupaj	7	28	16	64	0	0	2	8
4. letnik								
Moški	3	33	2	22	1	11	3	33
Ženske	6	50	4	33	1	8	1	8
Skupaj	9	43	6	29	2	10	4	19
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	29	31	51	54	2	2	12	13

Tabela 21: Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE								
Odgovori	a) v Sloveniji		b) v tujini		c) nikjer		d) drugo	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	3	30	5	50	0	0	2	20
Ženske	7	37	10	53	1	5	1	5
Skupaj	10	34	15	52	1	3	3	10
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	2	20	8	80	0	0	0	0
Ženske	2	13	11	73	1	7	1	7
Skupaj	4	16	19	76	1	4	1	4
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	6	67	3	33	0	0	0	0
Ženske	11	58	7	37	0	0	1	5
Skupaj	17	61	10	36	0	0	1	4
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	2	22	7	78	0	0	0	0
Ženske	10	50	10	50	0	0	0	0
Skupaj	12	41	17	59	0	0	0	0
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	43	39	61	54	2	2	5	5

Graf 10: Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini?

Kar 54% anketiranih dijakov SZŠC in gimnazije bi transplantacijo raje opravilo v tujini. Pod drugo so napisali, da bi transplantacijo najprej opravili v Sloveniji, nato v tujini, nekateri o tem še niso razmišljali, ali odvisno od situacije, kjer bi bilo mogoče.

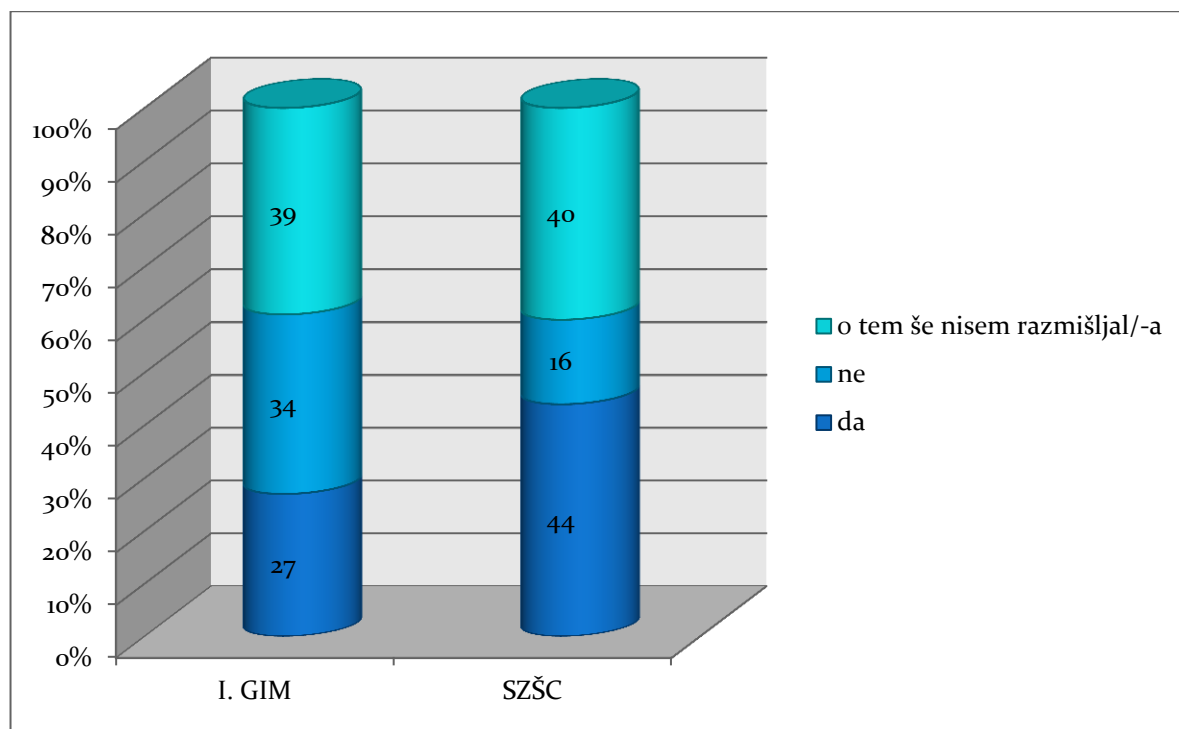
11) Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa?

Tabela 22: Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU						
Odgovori	a) da		b) ne		c) o tem še nisem razmišljal/-a	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	3	27	4	40	4	36
Ženske	4	33	4	33	4	33
Skupaj	7	30	8	28	8	36
2. letnik						
Moški	4	29	4	29	6	43
Ženske	1	9	7	47	3	27
Skupaj	5	20	11	44	9	36
3. letnik						
Moški	4	33	3	25	5	42
Ženske	3	23	7	37	3	23
Skupaj	7	28	10	40	8	32
4. letnik						
Moški	4	44	1	11	4	44
Ženske	2	17	2	10	8	67
Skupaj	6	29	3	14	12	57
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	25	27	32	34	37	39

Tabela 23: Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE						
Odgovori	a) da		b) ne		c) o tem še nisem razmišljal/-a	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	10	3	30	6	60
Ženske	6	32	3	16	10	53
Skupaj	7	24	6	21	16	55
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	4	40	1	10	5	50
Ženske	5	33	3	20	7	47
Skupaj	9	36	4	16	12	48
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	4	44	0	0	5	56
Ženske	9	47	4	21	6	32
Skupaj	13	46	4	14	11	39
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	6	67	0	0	3	33
Ženske	14	70	4	20	2	10
Skupaj	20	69	4	14	5	17
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	49	44	18	16	44	40

Graf 11: Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa?

Anketirani dijaki SZŠC bi bili v 44% navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa, dijaki gimnazije pa samo v 27%.

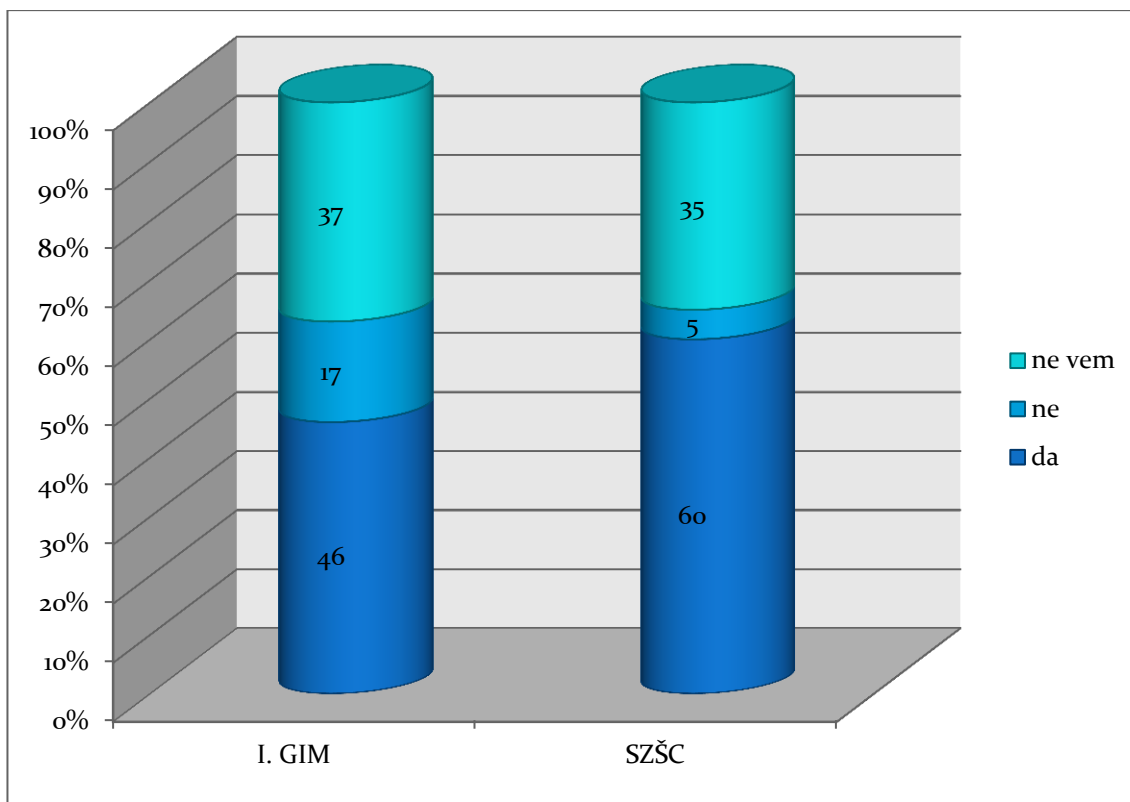
12) Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov?

Tabela 24: Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU						
Odgovori	a) da		b) ne		c) ne vem	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	5	45	6	55	0	0
Ženske	5	42	1	8	6	50
Skupaj	10	43	7	30	6	26
2. letnik						
Moški	7	50	2	14	5	36
Ženske	5	45	2	13	4	36
Skupaj	12	48	4	16	9	36
3. letnik						
Moški	5	42	1	11	6	50
Ženske	7	54	2	15	4	31
Skupaj	12	48	3	12	10	40
4. letnik						
Moški	5	56	0	0	4	44
Ženske	4	33	2	10	6	50
Skupaj	9	43	2	10	10	48
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	43	46	16	17	35	37

Tabela 25: Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE						
Odgovori	a) da		b) ne		c) ne vem	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	5	50	0	0	5	50
Ženske	8	42	1	5	10	53
Skupaj	13	45	1	3	15	52
2. letnik						
Moški	4	40	1	7	5	50
Ženske	6	40	1	7	8	53
Skupaj	10	40	2	8	13	52
3. letnik						
Moški	6	67	1	11	2	17
Ženske	14	74	0	0	5	26
Skupaj	20	71	1	4	7	28
4. letnik						
Moški	9	100	0	0	0	0
Ženske	15	83	2	11	3	17
Skupaj	24	83	2	7	3	10
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	67	60	6	5	38	35

Graf 12: Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov?

46% anketiranih dijakov gimnazije in kar 60% dijakov SZŠC meni, da bi jih njihovi svojci podprli, če bi se odločili za transplantacijo organov.

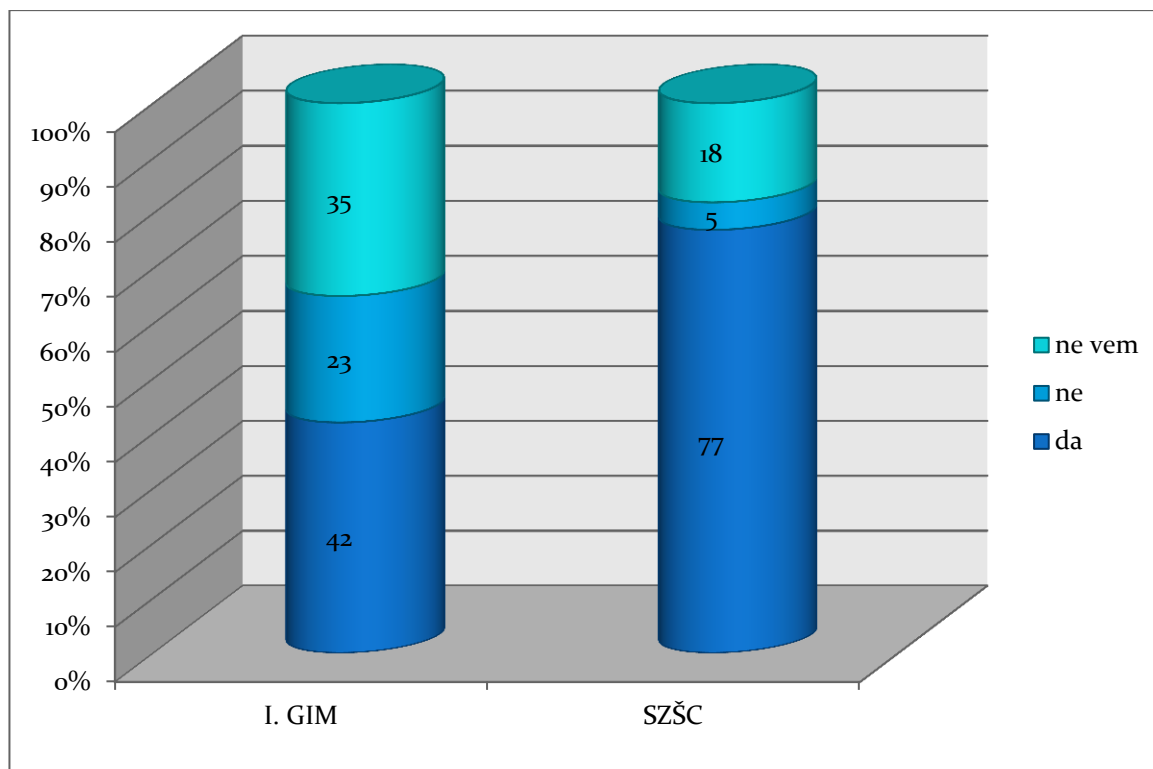
13) Menite, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov?

Tabela 26: Menite, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU						
Odgovori	a) da		b) ne		c) ne vem	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	5	45	3	27	3	27
Ženske	2	17	2	17	8	67
Skupaj	7	30	5	22	11	48
2. letnik						
Moški	4	29	5	36	5	36
Ženske	3	27	2	13	6	55
Skupaj	7	28	7	28	11	44
3. letnik						
Moški	6	50	5	56	1	8
Ženske	9	69	1	8	3	23
Skupaj	15	60	6	24	4	16
4. letnik						
Moški	5	56	2	22	2	22
Ženske	5	42	2	10	5	42
Skupaj	10	48	4	19	7	33
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	39	42	22	23	33	35

Tabela 27: Menite, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE						
Odgovori	a) da		b) ne		c) ne vem	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	8	80	0	0	2	20
Ženske	16	84	2	11	1	5
Skupaj	24	83	2	7	3	10
2. letnik						
Moški	5	50	2	14	3	30
Ženske	7	47	1	7	7	47
Skupaj	12	48	3	12	10	40
3. letnik						
Moški	6	67	1	11	2	22
Ženske	16	84	0	0	3	16
Skupaj	22	79	1	4	5	20
4. letnik						
Moški	8	89	0	0	1	11
Ženske	20	100	0	0	0	0
Skupaj	28	97	0	0	1	3
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	86	77	6	5	19	18

Graf 13: Menite, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov?

Na SZŠC se kar 77% anketiranih dijakov strinja, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov, medtem ko je takšnih odgovorov med anketirani dijaki gimnazije samo 42%.

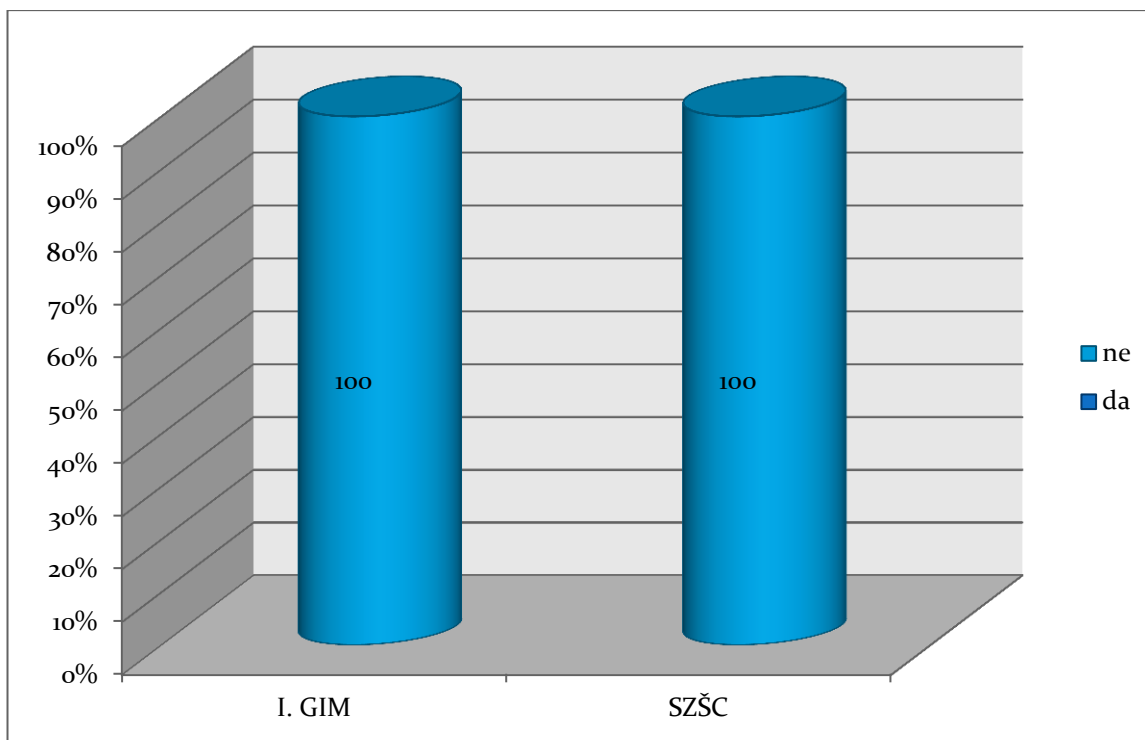
14) Imate kartico Sem darovalec?

Tabela 28: Imate kartico Sem darovalec? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU				
Odgovori	a) da		b) ne	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	11	100
Ženske	0	0	12	100
Skupaj	0	0	23	100
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	14	100
Ženske	0	0	11	100
Skupaj	0	0	25	100
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	12	100
Ženske	0	0	13	100
Skupaj	0	0	25	100
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	9	100
Ženske	0	0	12	100
Skupaj	0	0	21	100
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	0	0	94	100

Tabela 29: Imate kartico Sem darovalec? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE				
Odgovori	a) da		b) ne	
	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik				
Moški	0	0	10	100
Ženske	0	0	19	100
Skupaj	0	0	29	100
2. letnik				
Moški	0	0	10	100
Ženske	0	0	15	100
Skupaj	0	0	25	100
3. letnik				
Moški	0	0	9	100
Ženske	0	0	19	100
Skupaj	0	0	28	100
4. letnik				
Moški	0	0	9	100
Ženske	0	0	20	100
Skupaj	0	0	29	100
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	0	0	111	100

Graf 14: Imate kartico Sem darovalec?

Nihče od anketiranih dijakov na obeh šolah nima kartice Sem darovalec.

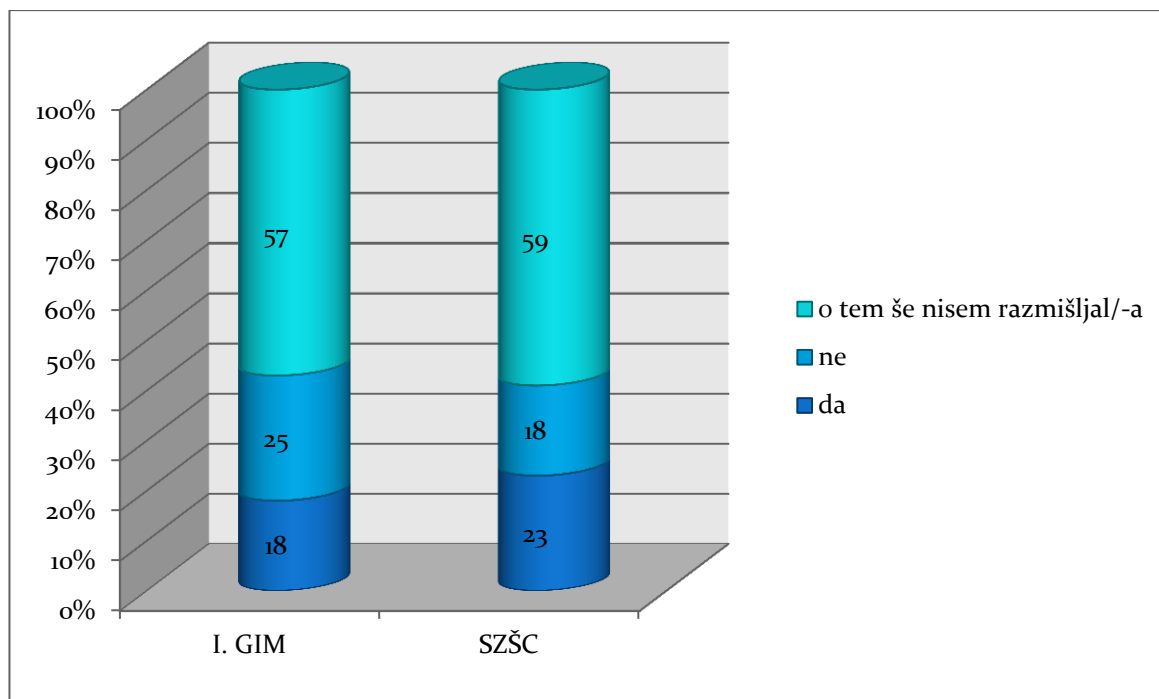
15) Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji?

Tabela 30: Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU						
Odgovori	a) da		b) ne		c) o tem še nisem razmišljal/-a	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	5	45	6	55	0	0
Ženske	0	0	1	8	11	92
Skupaj	5	22	7	30	11	48
2. letnik						
Moški	2	14	5	36	7	50
Ženske	0	0	3	27	8	73
Skupaj	2	8	8	32	15	60
3. letnik						
Moški	2	17	5	42	5	42
Ženske	3	23	0	0	10	77
Skupaj	5	20	5	20	15	60
4. letnik						
Moški	1	11	1	11	7	78
Ženske	4	33	2	17	6	50
Skupaj	5	24	3	14	13	62
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	17	18	23	25	54	57

Tabela 31: Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE						
Odgovori	a) da		b) ne		c) o tem še nisem razmišljal/-a	
	ŠT.	%	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik						
Moški	4	40	0	0	6	60
Ženske	0	0	4	21	15	79
Skupaj	4	14	4	14	21	72
2. letnik						
Moški	2	20	3	30	5	50
Ženske	1	7	2	13	12	80
Skupaj	3	12	5	20	17	68
3. letnik						
Moški	4	44	1	11	4	44
Ženske	4	21	2	11	13	68
Skupaj	8	29	3	11	17	61
4. letnik						
Moški	3	33	4	44	2	22
Ženske	7	35	5	25	8	40
Skupaj	10	34	9	31	10	34
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	25	23	21	18	65	59

Graf 15: Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji?

Nekoliko več kot polovica anketiranih dijakov SZŠC in gimnazije še ni razmišljalo ali zaupajo v sistem darovanja organov v Sloveniji. Tistih, ki pa zaupajo v sistem, pa je več med anketiranimi dijaki SZŠC.

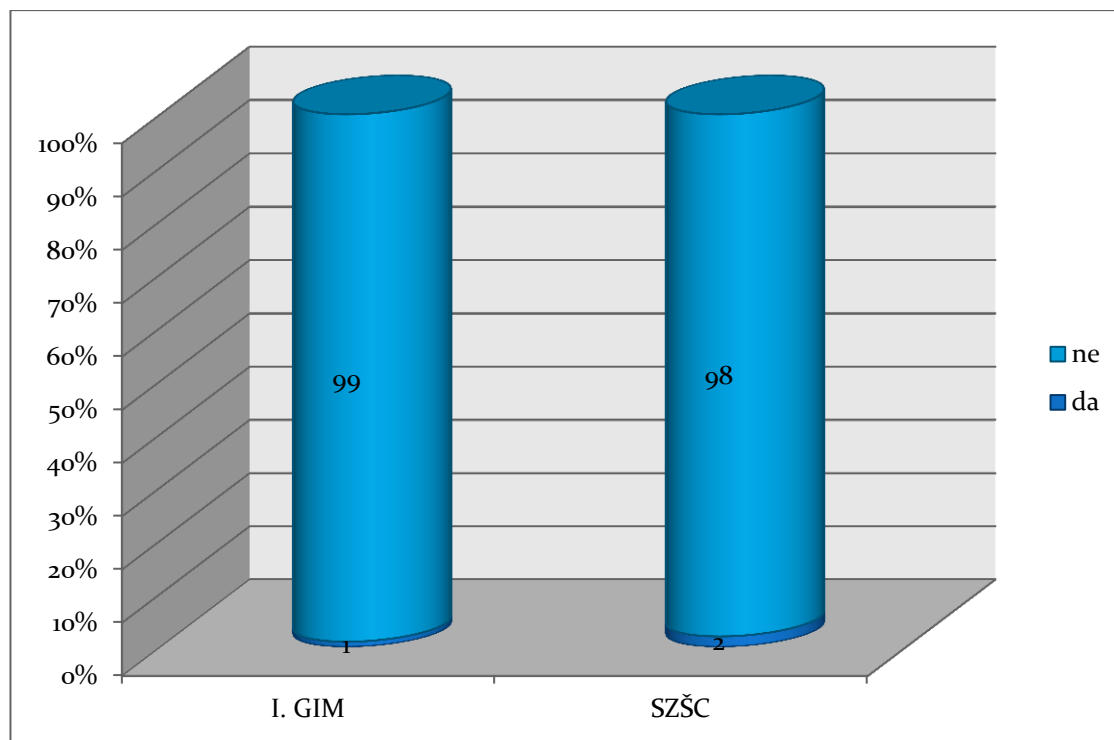
16) Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ?

Tabela 32: Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU				
Odgovori	a) da		b) ne	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	11	100
Ženske	0	0	12	100
Skupaj	0	0	23	100
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	14	100
Ženske	0	0	11	100
Skupaj	0	0	25	100
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	8	11	92
Ženske	0	0	13	100
Skupaj	1	4	24	96
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	9	100
Ženske	0	0	12	60
Skupaj	0	0	21	100
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	1	1	93	99

Tabela 33: Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE				
Odgovori	a) da		b) ne	
1. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	10	9	90
Ženske	0	0	19	100
Skupaj	1	3	28	97
2. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	10	100
Ženske	0	0	15	100
Skupaj	0	0	25	100
3. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	1	11	8	89
Ženske	0	0	19	100
Skupaj	1	4	27	96
4. letnik	ŠT.	%	ŠT.	%
Moški	0	0	9	100
Ženske	0	0	20	100
Skupaj	0	0	29	100
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	2	2	109	98

Graf 16: Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ?

Iz grafa je razvidno, da so le redki tisti, ki imajo v družini osebo, ki je že darovala kakšen organ.

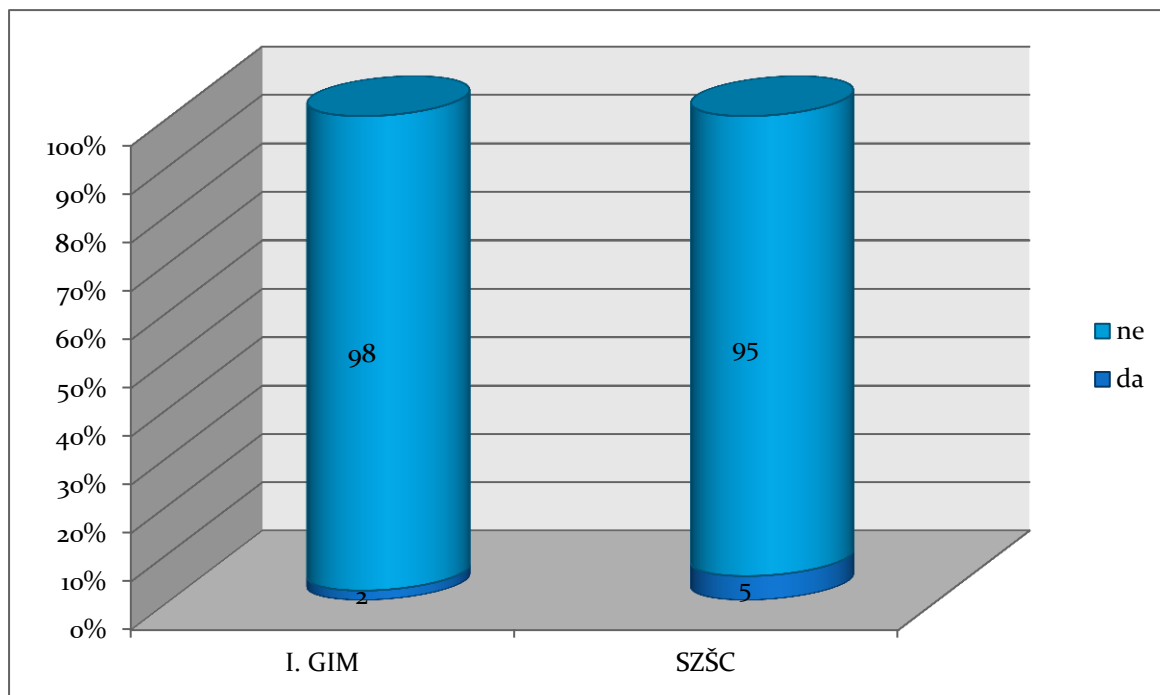
17) Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ?

Tabela 34: Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ? (I. GIM)

I. GIMNAZIJA V CELJU				
Odgovori	a) da		b) ne	
	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik				
Moški	0	0	11	100
Ženske	1	8	11	92
Skupaj	1	4	22	96
2. letnik				
Moški	0	0	14	100
Ženske	1	9	10	91
Skupaj	1	4	24	96
3. letnik				
Moški	0	0	12	100
Ženske	0	0	13	100
Skupaj	0	0	25	100
4. letnik				
Moški	0	0	9	100
Ženske	0	0	12	60
Skupaj	0	0	21	100
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	2	2	92	98

Tabela 35: Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ? (SZŠC)

SREDNJA ZDRAVSTVENA ŠOLA CELJE				
Odgovori	a) da		b) ne	
	ŠT.	%	ŠT.	%
1. letnik				
Moški	0	0	10	100
Ženske	1	5	18	95
Skupaj	1	3	27	93
2. letnik				
Moški	0	0	10	100
Ženske	1	7	14	93
Skupaj	1	4	24	96
3. letnik				
Moški	1	11	8	89
Ženske	0	0	19	100
Skupaj	1	4	27	96
4. letnik				
Moški	1	11	8	89
Ženske	1	6	18	90
Skupaj	2	7	27	93
SKUPAJ (1. - 4. letnik)	5	5	106	95

Graf 17: Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ?

Velika večina anketiranih dijakov prihaja iz družin, v katerih še nihče od družinskih članov ni prejel nobenega organa.

3.5 TERENSKO DELO

Za podkrepitev raziskovalne naloge sva bili tudi na terenu. Najprej sva obiskali Rdeči križ Slovenije, Območno združenje Celje, kjer naju je sprejel sekretar gospod Igor Poljanšek. V Kliničnem centru Ljubljana pa sva obiskali tudi Slovenija – transplant.

3.5.1. RDEČI KRIŽ SLOVENIJE, OBMOČNO ZDRUŽENJE CELJE

Rdeči križ Slovenije (RKS) - Območno združenje Celje je samostojna, nevladna, humanitarna, nepridobitna in prostovoljna organizacija, ki pomaga pri preprečevanju in lažšanju trpljenja ljudi, zaščiti življenja in zdravja, krepitvi gibanja za zdravo življenje ter zagotavljanju spoštovanja človekovih pravic. Temeljna načela Rdečega križa Slovenije, ki se morajo spoštovati, so: humanost, nepristranskost, nevtralnost, neodvisnost, prostovoljnost, enotnost in univerzalnost. (RKS, 2014)

Z darovanjem organa po smrti lahko drugemu človeku povrnemo zdravje ali celo ohranimo življenje. Opredelitev za darovanje organov in tkiv je najvišja oblika etične zavesti posameznika in najvišja oblika solidarnosti s sočlovekom. Z opredelitvijo za darovanje v času življenja lahko posameznik postane darovalec organov in tkiv po smrti. (RKS, 2014)

Slika 1: Skupinska slika (RKS – Območno združenje Celje, 7. 1. 2014)

Zakon dovoljuje vpis opredelitve pri osebah, starejših od 15 let, starostne omejitve navzgor pa ni. Pri večini organov in tkiv gre predvsem za njihovo biološko ohranjenost, ne pa za starost darovalca. Če se odločimo, da bomo po smrti darovali organe in tkiva na enem od pooblaščenih mest, izpolnimo pristopno izjavo v dvojniku. Pooblaščen oseba preveri identiteto in overovi pristopno izjavo. En izvod izjave priporočeno pošlje v Slovenija-transplant, drugi izvod vrne osebi, ki se je odločila za darovanje organov. V Slovenija-transplantu podatke o opredelitvi vpišejo v informacijski sistem Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije, pisni izvod izjave arhivirajo. Po smrti odčita pooblaščen zdravnik - transplantacijski koordinator s svojo posebno, t. i. "profesionalno kartico", ali je oseba v času življenja bila prijavljena na transplantacijo organov. (RKS, 2014)

3.5.2 SLOVENIJA TRANSPLANT

Obiskali sva tudi Slovenija - transplant v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana. Slovenija - transplant (Zavod RS za presaditve organov in tkiv) je osrednja ustanova, ki povezuje nacionalni program zdravljenja s presaditvijo delov človeškega telesa. Kljub dolgi tradiciji presajanja organov je bila nacionalna transplantacijska mreža vzpostavljena šele leta 1998. (Slovenija - transplant, 2014)

Slika 2: Skupinska slika (Slovenija - transplant, Klinični center Ljubljana, 28. 2. 2014)

3. 6 INTERVJUJI

V nadaljevanju sledijo intervjuji, ki so bili opravljeni z namenom pridobiti podatke o izkušnjah posameznikov, ki imajo opravka s transplantacijo organov.

3.6.1 INTERVJU Z GOSPODOM IGORJEM POLJANŠKOM

Intervju z g. Igorjem Poljanškom je bil opravljen 7. 1. 2014 z namenom ugotoviti, koliko so ljudje pripravljeni darovati organe in s tem izpolniti pristopno izjavo.

1. Se nam lahko najprej predstavite?

Sem Igor Poljanšek, sekretar na Rdečem križu Slovenije na območnem združenju Celje. Mi kot Rdeči križ Celje smo tudi edini, ki smo pristopili k podpisu oziroma zbiranju teh pristopnih izjav za darovalce organov. Za Celje smo edini pooblašteni, pooblaščen sem pa osebno jaz.

2. Kje hranite dokumentacijo?

Dokumentacija so pristopne izjave darovalcev (priloga 5) in pa odstopne izjave (priloga 6), ker je strogo zaupna, jo moramo hraniti v sefu, tako da nima nihče drug dostopa do dokumentacije, le uradna oseba, v tem primeru jaz.

3. Ali donorji sami pridejo izraziti željo, da bi radi darovali organe?

Mi ne delamo reklame, razen Slovenija - transplant. Pristopne izjave darovalcev pošljemo k njim v 24 urah s priporočeno pošto, tako da nihče drug nima dostopa do tega. Ljudje, ki so že bili mogoče darovalci organov in so imeli izkaznico, ta ni bila uradni dokument. Uradni dokument je sedaj pristopna izjava, ki se zavede na Slovenija - transplant.

4. Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov?

Če moje osebno mnenje ne bi bilo pozitivno, potem ne bi niti pristopili k temu, da bi zbirali pristopne izjave oziroma, da bi pridobival darovalce organov. Potrebe slovenskega zdravstva so takšne, da so potrebni za zdravljenje. Različni organi v različnih primerih in v različnih situacijah.

5. Na kakšen način bi spodbujali mlade, da bi darovali organe?

V srednjih šolah imamo predavanja, in sicer s pomočjo Splošne bolnišnice Celje in Transfuzijskega centra Celje. Imamo tri predavatelje, ki predavajo v srednjih šolah, v tretjih letnikih, za pridobivanje krvodajalcev. V tem sklopu predavamo tudi en del o darovanju organov in takrat ti mladi na srednjih šolah lahko v tretjih letnikih spoznajo poleg krvodajalstva tudi sistem darovanja organov.

6. Kje pa se opravlja največ transplantacij, v Sloveniji ali v tujini?

Ti darovalci, ki jih pridobimo mi, ki umrejo v določeni starostni meji, se pravi, da je prišlo do prometne nesreče s smrtnim izidom ali da je prišlo do kapi, srčnega infarkta, v takih primerih se ugotavlja, ali je ta mrtva oseba darovalec organov. V tem primeru se potem takoj vzpostavi stik s Slovenija - transplantom in z medicino, da ugotovijo, ali lahko odzamejo tiste organe, ki jih v tistem trenutku potrebujejo. To so bolj medicinske stvari, ki jih jaz ne poznam toliko. V Sloveniji je največ primerov presaditev ledvic. To se vse opravlja samo v Ljubljani. Trenutno tisti, ki so

darovalci v Sloveniji, darujejo organe v Sloveniji. Se pa organi pridobivajo tudi iz tujine, to je tudi možno.

7. Se pravi, da ko je človek mrtev, lahko tudi daruje?

Tisti, ki je podpisal pristopno izjavo, da. V 24 urah moram to pristopno izjavo poslati na Slovenija - transplant. Oni ga evidentirajo kot darovalca organov in ga dajo v zdravstveno bazo. Ta podatek se vnese v zdravstveno izkaznico, vendar splošni zdravnik ali ostali zdravniki tega ne vidijo, da je oseba darovalec organov. Tisti zdravniki, ki so za to usposobljeni oziroma ki imajo dovoljenje, da lahko to vidijo, pridejo do podatkov s posebno šifro, da ugotovijo, ali je ta oseba, ki je umrla res darovalec. Če je oseba darovalec, mu takoj lahko odvzamejo organe. Ker je ta pristopna izjava nekakšna oporoča tistega posameznika, sorodniki ne morejo preklicati te pristopne izjave.

8. Izjave pa lahko podpišejo stari samo nad 18 let?

Lahko so tudi mlajši, ampak mora biti potem prisotnost staršev. Tudi krvodajalec je lahko sicer s 17 leti že, ampak mora biti tudi prisotnost staršev. Lahko pa si oseba, premisli in podpiše odstopno izjavo ter tako se jo črta iz evidence darovalcev organov. Tudi sorodstvo ne more preklicati te pristopne izjave, ker se je ta oseba tako odločila. Vsak, ki pride k meni, ga prosim, da naj svoje sorodstvo obvesti o tem, da je darovalec organov, da bodo vedeli, kaj se bo z njegovim telesom takrat dogajalo, ko bodo organi še uporabni za presaditev, da se to naredi. Praviloma mu potem damo tudi izkaznico. Izkaznico so včasih lahko preklicali tudi sorodniki, saj ni bila zakonodajna. Ta izkaznica pa je zgolj zato, da jo ima darovalec in tako lahko hitro ugotovimo na kraju nesreče, ali je ponesrečenec darovalec ali ne.

9. Koliko pa imate pristopnih izjav?

Zelo malo, za Celje bi rekel, da jih je okoli 5, maksimalno 10 na leto. Zdravstvo je že želelo, da bi bil vsak darovalec, razen, če se odloči, da ni. To pa je problem, ker s tem posegaš z zakonodajo v osebno mnenje človeka. Veliko ljudi ne ve, da je možno biti darovalec. Potem bi pa bilo ravno obratno, veliko jih ne bi vedelo, da ne želijo darovati organov, in bi jim po smrti avtomatsko, če bi bilo možno, organe odvzeli. Tudi tukaj je starostna meja, se pravi, da nekemu, ki je umrl naravne smrti star 70 ali 80 let, organov ne bodo jemali, ker npr. 30-letnemu organ ni možno presaditi. Tudi moškemu ne moremo dati ženskih organov ali obratno zaradi zdravstvenih pogojev, ki se določajo. Povedal sem tudi, da sem edini za Celje, niti bolnica niti zdravstveni domovi se za to niso odločili. Nihče ne zbira teh pristopnih izjav. Zdaj, ko pridejo krvodajalci na transfuzijo, vprašajo, kje je možno darovati. Tudi zdravstveni domovi vedo, da sem edini za Celje, ki pobiram, Rdeči križ oziroma jaz kot uradna oseba. Moral sem se udeležiti izobraževanja za varstvo osebnih podatkov. Zavedati se morate, da če bi podatke nekdo izkoristil, bi lahko prišlo do prodaje organov. Ampak v Sloveniji ne, da ne bi zdaj razmišljali o tem. Ugrablajo tudi mlade ljudi zaradi takih stvari, pa ne daleč od nas. Mogoče v republikah nekdanje Jugoslavije. Vprašanje pa je, ali bo organ iz črnega trga, v redu, ker odvzem ni narejen strokovno.

10. Pokrivate samo Celje ali vso celjsko regijo?

Pokrivamo Celje, Štore, Vojnik in Dobrno.

11. Koliko je pa v celotni Sloveniji takšnih, ki zbirajo pristopne izjave?

Na internetni strani bi lahko videli vsa zbirna mesta, ki so za zbiranje pristopnih izjav. Pristopniki pa so večinoma Rdeči križi, vendar ne vsi, saj je to v bistvu čisti strošek, mi pa gledamo veliko bolj na humanitarni del.

12. Prej ste omenili izobraževanje, lahko poveste, kako ste sploh prišli v stik, ali ste se komu javili, da opravljate med drugimi to funkcijo, in kakšno je izobraževanje, kje poteka?

Mi imamo krovno organizacijo. Naša krovna organizacija Rdeči križ Slovenije, takšnih organizacij je v Sloveniji 56. Ko so prišli iz Slovenija - transplanta smo imeli skupni sestanek v Ljubljani na Rdečem križu Slovenije in smo se takrat odločili, ali bomo pristopili k temu zbiranju ali ne. Večina organizacij Rdečega križa je pristopila razen tistih majhnih. Na žalost ne vem čisto točnega podatka o pristopih. Predavatelji so prišli iz Slovenija - transplanta, pa tudi še kdaj pridejo in nam povedo, kakšne so kaj novitete. Ne spuščamo pa se v zdravstvo. Pri pristopnih izjavah vsak posameznik napiše osebne podatke, njegove podatke iz zdravstvenega zavarovanja pa moram izpolniti sam, ker številke morajo ustrezati zdravstvenemu zavarovanju, da ne bi prišlo do kakšne zlorabe ali česa podobnega. Pred leti preden smo imeli knjige. Vsak, ki je prišel, smo ga vpisali v knjigo in je potem dobil izkaznico Darovalec sem. Ta kartica je bila samo zato, da se je vedelo, da je darovalec organov, sedaj pa je izkaznica samo formalna, zato da se ima v denarnici, ostalo pa je ta pristopna izjava. Mi ne hranimo nobenega podatka o tej osebi. Jaz kot uradna oseba nimam nobenega podatka, v lanskem letu podpisal pristopno izjavo za darovanje organov.

Slika 3: Intervjuvanje gospoda Igorja Poljanška (7. 1. 2014)

3.6.2 INTERVJU Z GOSPODOM FRANCIJEM POZNIČOM

Intervju z g. Pozničem je bil opravljen na njegovem domu 7. 1. 2014 z namenom ugotoviti, kako se oseba, ki ima transplantirano srce, po transplantaciji počuti in kako poteka življenje transplantirane osebe.

1. Se nam lahko za začetek predstavite?

Moje ime je Franci Poznič in imam transplantirano srce. Delam rad marsikaj, kljub temu da sem transplantiranec, sem aktiven, čeprav čedalje manj. Še vedno pa smučam. Rad vrtnarim, delam domača opravila. Imam dva vnuka in se še z njima malo ukvarjam. V hribe ne hodim prav posebej ali kaj podobnega zaradi spodbujevalnika, ki ne prenese prevelikih naporov. Zaradi njega so edino manjše omejitve, drugače pa nič kaj posebnega.

2. Kakšne težave ste imeli pred transplantacijo?

Zelo kmalu sem zbolel. Prvič sem šel v bolnico pri 26 letih. Začelo se je z vnetjem srčne mišice. Tudi zaradi načina življenja, kot mlad se ne paziš toliko, kot bi se moral in plus to, da je treba v življenju še marsikaj narediti se je moja bolezen stopnjevala iz leta v leto ter se slabšala, tako da je prišlo do popuščanja srčne mišice in po 16 letih boleznin in zdravljenja ni bilo druge možnosti kot transplantacija.

3. Kako ste se počutili ko ste izvedeli za to bolezen?

To je bilo tako. Prišel sem domov z neke rekreacije in sem se usedel doma v fotelj, ker sem se malo čudno počutil. Ko sem se umiril sem čutil, da mi srce čudno bije. Takrat je bila to moja "prva" aritmija, vsaj takrat sem to prvič opazil, trajala je kakšne pol ure. Takrat sem si mislil, da bi moral iti pravzaprav k zdravniku, ampak mi je bilo tako neprijetno, češ 25 let sem star, kaj bom hodil k zdravniku se mi bo smejal, če bom rekel, da mislim, da je nekaj narobe s srcem. Potem seveda nisem šel. To sem še nekajkrat občutil, tako, da sem se pač odločil, da sem šel k svojemu osebnemu zdravniku. Ta mi je dal napotnico in ko sem prvič šel na pregled, so me ravno takrat dobili, ko sem imel aritmijo. Tako sem bil takoj hospitaliziran in takrat je bil kar šok, sploh za mladega človeka. Na nek način prav nočeš verjeti. Res je šok ker začneš potem s tem živeti. Ko pogledam za nazaj, je bila vseskozi neka borba za življenje.

4. Kako je potekala odločitev za transplantacijo?

Večina mojih kolegov je bila manj časa bolnih, kot sem bil jaz, nekateri tudi samo 2 ali 3 mesece, ker je prišlo do hitre odpovedi srca (zaradi virusa ali kakšne druge stvari). Že 5 let pred mojo transplantacijo, ko sem bil star 37 let, mi je moja zdravnica dr. Kebrova samo omenila, da je neka možnost zdravljenja s transplantacijo. Rekla je, da moram še zdržati pa tudi če bo treba iti v tujino, ker pri nas še te transplantacije niso izvajali. Takrat, ko mi je to omenila, se mi je zdelo to nekaj nemogočega. 3 leta pred transplantacijo pa mi je res omenila to možnost in da bo prej ko slej do tega prišlo. Predstavila mi je tudi zdravnike v Kliničnem centru Ljubljana, ki so me takrat pregledali, če sem primeren za transplantacijo. Takrat v Sloveniji še ni imel nihče transplantiranega srca in me je bilo tudi strah. Marsikdo misli, da je takšna odločitev težka, vendarle dokler ni tako hudo, da nimaš več kaj zbirati. Že 5 let pred mojo transplantacijo sta mi morala moja sinova, ki sta bila takrat stara 10 in 14 let, pomagati po stopnicah. Zdravnici sem rekel tudi naj ne pozabijo na mene, ker če je

kdo zavrnil transplantacijo, ga potem niso več tako resno jemali. Čez 3 leta je bilo tako hudo, da sem bil pripravljen za operacijo. Med tem časom so bili trije že transplantirani. Po tistem, ko sem se odločil oziroma pristal, sem čakal še 7 mesecev. Med tem časom je bil še eden transplantiran, tako da sem bil peti v Sloveniji, ki so mu transplantirali srce in to 27. aprila.

Do danes nas je bilo v Sloveniji transplantiranih 180, preko 100 nas še živi. Nekaj jih umre, ker res nismo več tako mladi, lahko tudi zaradi infekcije. Imunski sistem nam z določenimi zdravili oslabi, zato so infekcije velik problem.

5. Kako pa je bila pri tej odločitvi vpletena družina?

Pri sami odločitvi, pri taki bolezni, če nimaš podpore družine, v mojem primeru žene, je zelo težko. Otroci trpijo, saj jim oče ne more nuditi vsega, ne more se niti igrati z njimi. Pri tem sem tudi sam trpel, saj bi se z veseljem rad igral s svojimi otroki. Tudi tisti, ki so čakali na transplantacijo srca, nekateri niso dočakali, verjetno tudi zaradi tega, ker niso imeli prave podpore, in še zaradi mnogih drugih težav.

6. Kako je bilo po tem ko ste odšli na operacijo in kako dolgo je trajala rehabilitacija?

Na operacijo sem odšel zelo brezskrben. 14 dni pred operacijo, ko sem bil zelo slab in sem si rekel: "Ali so pozabili name, jaz ne bom dočakal." 27. aprila je prišel poziv. Bil sem prepričan, da se bo operacija dobro iztekla, na nek način sem bil pogumen. Na koncu res nimaš kaj izbirati. Po sami operaciji, ki je trajala približno 4 ure in pol, ko sem se zbudil je bila moja prva misel sem živ. Po operaciji, če me je kaj bolelo sem rekel kar naj boli ker če me ne bi bolelo po tem ne bi bil več živ. Še danes čutim tisto srečo. Po operaciji sem lahko vse počel, čeprav pred operacijo nisem mogel. Lahko sem dihal, normalno šel na stranišče, lahko sem ležal. Po toliko letih, še nisem imel nobenega zavračanja organa. Res zelo sem zadovoljen in hvaležen ljudem, ki so mi pomagali. Najlepši del življenja sem doživel po transplantaciji.

7. Ste mogoče kdaj izvedeli ime darovalca?

Ne nisem, takrat je bilo rečeno, da to iz psihološkega vidika ni dobro. Če bi iskal bi verjetno našel, s tem se rajši nisem obremenjeval. Moji kolegi so sicer vedeli, celo nekateri so jih našli, darovalčevi sorodniki, nihče ni imel prav dobre izkušnje s tem. Primer je bil, ko je mami umrla hči in je navezala stik z žensko, ki je imela hčerino transplantirano srce. Ta mama je žensko objela in ji rekla, sedaj si pa ti moja hčerka. Ta situacija postane nekoliko kočljiva. Zvedel sem pa, da darovalec ni imel otrok, bil je poročen. Na nek način bi si pa želel izvedeti, kdo je darovalec, ker ne vem, če se kdo spomni tolikokrat na njega kot jaz. Večkrat grem v cerkev in tudi za darovalca ter stisnem roke in se spomnim na njega.

8. Kaj pa finančno, je to kaj stalo?

Ne ni. Sicer me je pa zdravnica vprašala, kako je kaj s financami, če bi odšel na operacijo v tujino, saj bi moral tam živeti in čakati na transplantacijo, tudi če bi transplantacijo plačala država. Takrat je sama operacija stala 35 000 dolarjev.

9. Na koliko časa pa imate preglede?

Načeloma bi moral imeti preglede na pol leta, sedaj pa imam pregled na eno leto.

Slika 4: Po intervjuju z gospodom Francijem Pozničem (7. 1. 2014)

3.6.3 INTERVJU Z GOSPODOM ANDREJEM GADŽIJEVOM

Intervju z g. Gadžijevom, dr. med., je bil opravljen v Univerzitetnem kliničnem centru Ljubljana 28. 2. 2014, namenom, da nam поблиže predstavi transplantacijsko dejavnost v Sloveniji.

1. Se nam lahko za začetek predstavite?

Sem specialist, dermatolog, kirurg. Delam redno na stari dermatološki kliniki, kjer imamo 4 oddelke in eno enoto intenzivne nege. Specializiral sem približno pred 3-4 leti, s transplantacijami pa sem se začel ukvarjati še kot študent oz. po zaključku fakultete, sekundarija. Takrat še nisem dobil takoj zaposlitve in sem izvedel, da je možna zaposlitev kot transplantacijski koordinator. Takrat sem se začel ukvarjati kot koordinator in delal to 10 let, 24 ur na dan 7 dni v tednu. To je zelo naporno, zato sem postal mentor mlajšim.

2. Kakšno vlogo imate na zavodu?

Na zavodu trenutno opravljam vlogo pomočnika direktorice, poleg tega sem mentor mlajšim koordinatorjem.

3. Kakšni so začetki oz. kako je prišlo do ideje o ustanovitvi Slovenija – transplant?

Pred več kot 20 leti je poskušala primarij Vončina sama speljati začetke tega programa. Kmalu je ta ideja postala več kot samo ideja, začel se je razvijati

transplantacijski program, leta 1998 se je ustanovila nacionalna transplantacijska mreža, to je mreža bolnišnic, ki sodelujejo v tem programu, poleg kliničnega centra v Ljubljani in Mariboru še 8 drugih bolnišnic. Potem smo ugotovili, da sami ne bomo mogli biti zadostni za potrebe, ki jih imamo, in smo se leta 2000 po 10-letnih poskušanjih uspeli priključiti eurotransplantu. Ker smo majhni, so bili toliko bolj do nas zahtevni. Ko smo bili enkrat noter, smo lahko vzdrževali določene standarde. Lahko rečem, da smo v nekaterih stvareh bolj uspešni kot ostale države. V Eurotransplantu pa so trenutno države Beneluxa, Nemčija, Avstrija, Hrvaška, Slovenija in Madžarska.

4. Kje in koliko časa poteka izmenjava organov in kako poteka med članicami Eurotransplanta?

Sodelujemo pri multiorganskem odvzemu, to pomeni, da imamo na primer darovalca v Sloveniji, ki lahko daruje več kot samo en organ. Sodelujemo od pogovora s svojci do pošiljanja zadnjega odstranjenega organa z letalsko linijo. Dežuramo tudi za klic za sprejemanje organov. Na primer ponoči spiš s telefonom in dobimo informacijo, da imajo ledvico za našega prejemnika. Na računalniku lahko prideš s posebnimi gesli do dostopa točnih podatkov, ki jih posreduješ nefrologom. Potem se odločijo ali je organ ustrezen za našega prejemnika ali ne. Poklicati morajo tudi prejemnika, da ni slučajno bolan, ker potem je netransplantabilen in ga morajo iz prejemniške liste umakniti. V roku ene ure nam sporočijo, če sprejmemo ledvico, v primeru srca pa pol ure. Pri srcu gre vse bistveno hitreje, ker je zelo pomemben čas hladne ishemije (od momenta ko se prekine dotok skozi žile, in do takrat, ko se srce ponovno požene, to traja največ 4 ure, izjemoma 6. Pri ledvicah je to lahko dva dni, kljub temu težimo za čim hitrejšo transplantacijo). Iščemo čim hitrejše in cenejše prevoze organov, na primer reševalna vozila. Istočasno se začne tudi priprava prejemnika, skličeš vse ekipe, ki sodelujejo pri operaciji, in časovno organiziraš, kdaj bo to narejeno. Organ, ko pride v bolnišnico je treba pregledati. Organ transportiramo v posebnih vrečkah, obloženih z ledom, in v škatli.

5. Katere organe je možno transplantirati pri nas?

Pri nas transplantiramo največ ledvice, srce, jetra, pankreas, drugo pa ne. Pljuča smo enkrat skušali presaditi, eno pljučno krilo smo uspešno presadili. Žal se tisti program ni iztekel verjetno zaradi finančnih razlogov. To sedaj presajajo na Dunaju, kjer je eden najuspešnejših kirurgov, ki naredi 300 transplantacij na leto, tako da naši prejemniki čakajo na listi na Dunaju.

6. Katere bolnišnice izvajajo transplantacijo?

Transplantacijo kot tako izvaja samo Klinični center Ljubljana, ostale bolnišnice pa mi rečemo, da so donorske, to pomeni, da skrbijo za ta program, odkrivajo potencialne darovalce. Imamo kirurško enoto intenzivne terapije, internistično, nevrologijo, pediatrično. Drugače pa je transplantacijska bolnišnica samo ljubljanska.

7. Kako promovirate vašo dejavnost?

Sproti v občilih skušamo kakšno takšno novico povedati, potem so določeni dogodki, kot je evropski dan darovanja, ki je bil sedaj nekajkrat v Murski Soboti, planira se

celo, da bi bil letos v Celju. Izobražujemo osebje v bolnišnicah, kjer se izvaja donorski program.

8. Se povezujete tudi s šolami, pa če se, kako?

Prav s šolami ne. Smo pa že šli na kakšne fakultete. Če pa je kakšen regionalni dogodek, pa so povabljeni vsi, in osnovne in srednje šole. Takrat, ko sem bil jaz na fakulteti, o tem ni bilo nobenega govora, sedaj pa se je počasi začelo pogovarjati tudi o tem pri enem predmetu. Zadnjič smo šli tudi na farmacevtsko fakulteto predavat o transplantacijah in je bil zelo dober odziv. Mislim, da bi bilo zelo smiselno povezovati se s šolami. Tudi na srednji zdravstveni šoli in fakulteti smo že bili.

Slika 5: Intervjuvanje gospoda Andreja Gadžijeva (28. 2. 2014)

3.6 PRIMERJAVA REZULTATOV IN RAZPRAVA

V Sloveniji in po svetu predstavlja velik problem pomanjkanje organov. Čakalne liste tistih, ki potrebujejo organ/-e, so vsako leto daljše. Marsikje je prisoten še strah, ker o tej dejavnosti imajo ljudje premalo informacij ali pa strah povzročajo tudi zlorabe, ki so povezane s trgovanjem organov na črnem trgu. Vse to nam pogostokrat onemogoča uspešno izvajanje transplantacijske dejavnosti.

Vsakdo, ki želi postati darovalec, lahko svojo odločitev izrazi pri pooblaščenih osebah na različnih mestih. V to dejavnost so vključene različne ustanove. V Celju, ki pokriva Celje, Štore, Vojnik in Dobrno, je za pristopne izjave darovalcev organov odgovoren g. Igor Poljanšek, ki deluje na Rdečem križu Slovenije, območno združenje Celje in pravi, da svoje dejavnosti ne promovirajo, čeprav bi bilo to potrebno. Veliko lahko za promocijo naredi tudi šola, ne samo zdravstvena, tudi druge, in sicer s predavanji na to temo, okroglimi mizami in nenazadnje s pogovori z osebami, ki so bili darovalci ali prejemniki organa/-ov. Po mnenju anketiranih dijakov zdravstvene šole jih 37% meni, da bi mlade spodbudili k tej dejavnosti najbolj s predavanji in delavnicami, dijaki gimnazije pa menijo, da s pogovori z osebami, ki so že darovale organe (40%). V 3. letniku dijaki zdravstvene šole v okviru transfuzije krvi poslušajo na kratko tudi o transplantaciji organov, kar se nama zdi premalo. To dejavnost bi morali bolj obširno predstaviti, ne samo 3. letnikom, ampak tudi ostalim.

Transplantacijska dejavnost je odvisna tudi od stopnje solidarnosti med prebivalci Slovenije in Evrope. Tako se je Slovenija leta 2000 priključila Eurotransplantu. V to združenje je trenutno vključenih osem držav. Do vključitve Slovenije v Eurotransplant je po pogovoru z g. Gadžijem prišlo, ker se je ugotovilo, da sami ne bodo mogli biti zadostiti potrebe, ki jih imajo.

Koliko zaupamo ljudje v določen sistem, je odvisno tudi od tega, kako se promovira, in če so možne zlorabe. Po mnenju anketiranih dijakov bi več kot 90% le-teh, če bi za preživetje bili postavljeni pred dejstvo, da potrebujejo organ, šli na transplantacijo, ki bi jo pa v 54% rajši izvedli v tujini kot doma. Iz tega je razvidno, da anketirani dijaki bolj zaupajo strokovnjakom v tujini kot domačim. Dr. Gadžijev pravi, da so naši zdravniki na tem področju v nekaterih stvareh bolj uspešni kot v ostalih državah. Zato bi morali takšne uspehe tudi bolj poudarjati. Pravi tudi, da za določene transplantacije bolnike pošiljajo v tujino, ker imajo tam več izkušen. Tako je npr. za transplantacijo pljuč na Dunaju strokovnjak, ki letno opravi okoli 300 presaditev pljuč.

Anketirani dijaki zdravstvene šole so največ koristnih informacij pridobili v šoli (32%) kar ni presenečenje, saj se izobražujejo za human poklic, ki vključuje tudi darovanje organov, v 29% sledi pridobitev informacij preko televizije in radia ter v 17% preko interneta. Največ (71%) tistih, ki so v šoli pridobili informacije o darovanju organov, je med dijaki 3. letnika, največ (45%) tistih, ki pa so informacije pridobili po internetu, pa je med dijaki 1. letnika. Dijaki gimnazije so največ (33%) informacij pridobili preko televizije in radia, so prav tako v 40% dijaki 2. letnika, sledijo pa tisti dijaki, ki so te informacije pridobili po spletu (30%), med njimi prevladujejo dijaki 3.

letnika z 68% pridobljenih informacij preko spleta. Raziskava (Kajzer, 2010, str. 55) na starostni populaciji od 20 do 60 let je pokazala, da so anketiranci največ koristnih informacij dobili preko televizije in radia (26%). Raziskava (Kovačič, 2010, str. 90) pa, da so anketiranci v Splošni bolnišnici Celje (SBC) največ informacij pridobili na delovnem mestu (22,5%), iz strokovne literature 20,9% in preko šolskega izobraževanja 18,6%.

Da pomeni transplantacija organov presajanje organov, je vedelo več dijakov gimnazije kot dijakov zdravstvene šole. Med dijaki gimnazije, ki so poznali pravilen odgovor, prevladujejo dijaki 2. letnika, pri dijakih srednje zdravstvene šole pa ta odstotek iz letnika v letnik narašča in se iz 55% v 1. letniku povzpne na 100% v 4. letniku.

O darovanju organov je razmišljalo več dijakov zdravstvene šole kot dijakov gimnazije. Več kot polovica dijakov SZŠC je za darovanje organov, med njimi prevladujejo dijaki 3. letnika z 88%, dijaki gimnazije pa so za darovanje organov v 47%, med njimi prevladujejo prav tako dijaki 3. letnika, saj bi se po njihovem mišljenju 64% odločilo za darovanje organov.

Da imajo malo informacij o darovanju organov, jih meni večina dijakov gimnazije (65%), 45% dijakov SZŠC pa meni, da imajo dovolj informacij, pri tem zopet izstopa 3. letnik z 72%. Raziskava (Kovačič, 2010, str. 89) je pokazala, da 45,5% anketiranih zaposlenih ve malo o transplantacijski dejavnosti v Sloveniji.

58% dijakov SZŠC in 59% dijakov gimnazije se z najbližnjimi še ni pogovarjalo o darovanju organov.

Da bi morala šola poskrbeti za predavanja in delavnice o darovanju organov meni 42% dijakov gimnazije in kar 77% dijakov SZŠC.

Da je darovanje organov pozitivno dejanje, meni 89% dijakov gimnazije. Pri tem izstopajo dijaki 1. in 3. letnika, saj so odgovorili kar v 96% pritrdilno. Dijaki SZŠC pa samo v 85%. Pri tem izstopajo dijaki 3. letnika, saj se s tem strinjajo vsi. Raziskava (Kovačič, 2010, str. 78, 93) je pokazala, da se anketiranci v Rogaški Slatini v 90% strinjajo, da je darovanje organov pozitivni dejanje, anketiranci v Ljubljani v 96%, zaposleni v SBC pa v 92%.

V prihodnje bo potrebno bolj promovirati to dejavnost. Vemo, da so potrebe po organih velike, da bi bili ljudje, ki potrebujejo kakšen organ, bili le-tega pripravljeni tudi sprejeti. Ne samo starejši tudi mladi zbolevalo za različnimi boleznimi, pri katerih ne smemo zanemariti njihovega stanja in se zanašati na njihovo mladost. Tako je bilo tudi pri g. Pozniču, ki je zbolel zelo mlad, vendar po pogovoru z njim, v mladosti svojih težav ni resno jemal, dokler ni bilo druge možnosti, kot da obišče zdravnika. Vsi smo lahko potencialni kandidati za transplantacijo določenega organa. Zato je potrebno osveščanje ljudi, in to se lahko začne že doma, v krogu družine in kasneje v šoli.

4 ZAKLJUČNI DEL

V nadaljevanju sledi analiza hipotez, ki sva jih na podlagi analize podatkov iz anketnega vprašalnika potrdili oz. ovrgli.

4.1 UGOTOVITVE

Preden sva analizirali anketni vprašalnik sva si postavili sedem hipotez, in sicer:

Hipoteza 1: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje so bolj seznanjeni kaj pomeni transplantacija organov kot anketirani dijaki I. gimnazije v Celju.

Hipoteza se nanaša na prvo vprašanje iz anketnega vprašalnika. Kaj pomeni transplantacija organov. Da transplantacija organov pomeni presajanje organov, vedo 87% anketiranih dijakov gimnazije in samo 81% dijakov zdravstvene šole, zato hipoteza **ni potrjena**.

Hipoteza 2: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje so pogosteje razmišljali o darovanju organov kot anketirani dijaki I. gimnazije v Celju.

Hipoteza se nanaša na drugo vprašanje iz anketnega vprašalnika, če so dijaki že kdaj razmišljali, da bi darovali organ/-e. Anketirani dijaki gimnazije so v 28% že razmišljali, da bi darovali organ/-e, takšnih je med anketiranimi dijaki zdravstvene šole 41%. Ta hipoteza je **potrjena**.

Hipoteza 3: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje bodo v večjem odstotku za darovanje organov kot anketirani dijaki I. gimnazije v Celju.

Hipoteza se nanaša na tretje vprašanje iz anketnega vprašalnika o tem, kakšno je njihovo mnenje o darovanju organov. Anketirani dijaki gimnazije so v 46% odgovorili, da so za darovanje organov, takšnih je bilo med dijaki zdravstvene šole 58%. Ta hipoteza je **potrjena**.

Hipoteza 4: Največ koristnih informacij o darovanju organov so anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje pridobili v šoli, pri čemer se odstotek od 1. do 4. letnika povečuje.

Hipoteza se nanaša na peto vprašanje iz anketnega vprašalnika, kje so dijaki pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov. Anketirani dijaki zdravstvene šole so največ informacij pridobili v šoli, dijaki 1. letnika 7%, dijaki 2. letnika 16%, dijaki 3. letnika 71% in dijaki 4. letnika 34%. Ker so dijaki 4. letnika v šoli pridobili manj informacij kot dijaki 3. letnika in se tako odstotek iz 3. v 4. letnik ni povečal, ta hipoteza **ni potrjena**.

Hipoteza 5: Največ koristnih informacij o darovanju organov so anketirani dijaki I. gimnazije v Celju pridobili preko televizije in radia.

Hipoteza se nanaša na peto vprašanje iz anketnega vprašalnika, kje so dijaki pridobili največ koristnih informacij o darovanju organov. Anketirani dijaki gimnazije so največ (33%) informacij pridobili preko televizije in radia, zato je hipoteza **potrjena**.

Hipoteza 6: Anketirani dijaki Srednje zdravstvene šole Celje in I. gimnazije v Celju bodo v največjem odstotku mnenja, da bi mlade lahko najbolj spodbudili k darovanju organov ljudje, ki so že darovali ali bili prejemniki organa/-ov.

Hipoteza se nanaša na sedmo vprašanje iz anketnega vprašalnika o tem, na kakšen način bi po njihovem mnenju mlade najbolj spodbudili k darovanju organov. Anketirani dijaki zdravstvene šole so v največjem odstotku (37%) odgovorili, da bi lahko mlade najbolj spodbudili s predavanji in delavnicami, anketirani dijaki gimnazije pa s pogovori z osebami, ki so že darovale organe. Ker so dijaki zdravstvene šole največ odgovorov namenili predavanjem in delavnicam hipoteza ni **potrjena**.

Hipoteza 7: Več kot polovica anketiranih dijakov Srednje zdravstvene šole Celje in I. gimnazije v Celju je mnenja, da bi šola morala poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov.

Hipoteza se nanaša na trinajsto vprašanje iz anketnega vprašalnika o tem, če dijaki menijo, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov. Anketirani dijaki zdravstvene šole so v 77% mnenja, da bi morala šola poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov, medtem ko je takšnega mnenja samo 42% dijakov gimnazije, zato ta hipoteza **ni potrjena**.

4.2 ZAKLJUČEK

Danes je presajanje organov pri nas in v svetu splošno sprejeta oblika zdravljenja. S presaditvijo zdravijo akutno ali kronično odpoved vitalnih organov, ki jo z vso tehniko ali z zdravljenjem ne morejo pozdraviti (Kovačič, 2010, str. 1 v Vončina, 2003).

Ker je Slovenija zelo majhna država, je tudi transplantacija organov v naši državi tabu tema. Zaradi premalo znanja o transplantacijah ljudje ne govorijo o tem, po smrti so v dvomih, ne zaupajo našim strokovnjakom. Po najinem mišljenju je to posledica tega, ker mediji zdravstveni sistem predstavljajo v zelo slabi luči, tisti dogodki, ki pa so v zdravstvu dobro opravljeni, kamor sodi tudi transplantacijska dejavnost, pa so prikazani redko ali celo obrobno. Meniva, da bi morali ljudi bolj ozaveščati o tem, kako sploh poteka ta postopek. V pogovoru z gospodom Gadžijem sva razbrali, da npr. v Londonu potekajo odlične delavnice na to temo, tja povabijo prejemnike organov in pa tudi svojce darovalcev, kjer si med seboj izmenjavajo svoje izkušnje. Tako lahko drugi ljudje vidijo, da lahko z darovanjem rešijo marsikatero življenje. Začeti bi mogli predvsem med mladimi. Mladi smo radovedni, vsaka zanimiva stvar se hitro širi. Odlična bi bila predavanja v šoli na to temo, pokazali bi slikovni material, video, povabili bi goste, ki so pripravljeni o tem spregovoriti. Da bi se lahko dijaki prostovoljno udeležili predavanj in delavnic na to temo, predlagava, da bi se v okviru interesnih dejavnosti določila interesna dejavnost o transplantaciji, na katero bi povabili tako prejemnike kot donorje.

Ta raziskovalna naloga je zelo pozitivno vplivala na naju in na najino nadaljnje razmišljanje. Svoje izkušnje in novo znanje bova lahko delili med najine sošolce, prijatelje, svojce. Predvsem čudovita izkušnja je bilo spoznati prejemnika srca, ki nama je opisal svoje občutke pred in po transplantaciji. Iz njegovega sva začutili neizmerno hvaležnost za vse in vsem, ki so mu pomagali.

To raziskovalno nalogo bi radi končali z tole mislijo: Don't take your organs to heaven... Heaven knows we need them here. (Ne vzemite svojih organov v nebesa... Nebesa vedo, da jih potrebujemo tukaj...).

5 LITERATURA

Avsec Letonja, D., Vončina, J. *Transplantacijska dejavnost: donorski program. 1. Organi*. Zavod RS za presaditev organov in tkiv Slovenija-transplant. Ljubljana, 2003, str. 13, 14, 16, 18, 21, 24

Avsec Letonja, D., Vončina, J. *Transplantacijska dejavnost: potujoča razstava*. Slovenija-transplant. Ljubljana, 2006, str. 5, 6

Celin, V. *Kdo sem in če sem, zakaj?: zgodbe transplantiranih v Sloveniji*. Slovensko društvo Transplant. Ljubljana, 2012, str. 11

Gadžijev, A., ustni vir (28. 2. 2014).

Kajzer, K. *Seznanjenost prebivalcev z darovanjem organov*. Diplomsko delo. Fakulteta za zdravstvene vede. Maribor, 2010, str. 55.

Kovačič, L. *Problem pomanjkanja darovalcev organov in ozaveščenost javnosti*. Magistrsko delo. Fakulteta za zdravstvene vede. Maribor, 2010, str. 1, 89, 90.

RKS-območno združenje Celje. Pridobljeno iz: <http://celje.ozrk.si/> (1.3.2014) in http://www.rks.si/sl/Darovanje_organov/ (1.3.2014)

Slovenija – transplant. Dostopno na:

http://www.slovenija-transplant.si/index.php?id=kdo-smo&L=http%3A%2F%2Fignacio.cougil.com%2F.x%2Fcmdz_foreach.htm%3F (1. 3. 2014)

Uradni list Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 12/2000). *Zakon o odvzemu in presaditvi delov človeškega telesa zaradi zdravljenja /ZOPDCT/* (1. 3. 2014)

6 PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Priloga 2: Kartica Darovalec sem

Priloga 3: Zloženska Odločimo se za oporoko

Priloga 4: Zloženska Zdravljenje s transplantacijo

Priloga 5: Pristopna izjava darovalca

Priloga 6: Odstopna izjava darovalca

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni! Sva dijakinji Srednje zdravstvene šole Celje, Ana Sajovic iz 3. letnika in Kaja Koštomaj iz 1. letnika, programa zdravstvene nege. Odločili sva se, da bova skupaj naredili raziskovalno nalogo na temo Pogledi dijakov na transplantacijo organov. Prosili bi vas, če izpolnite anketni vprašalnik in nama s tem pomagate pri raziskovalni nalogi že v naprej se vam zahvaljujema. Anketa je anonimna. Pri vsakem vprašanju je možen samo en odgovor.

Datum izpolnjevanja anketnega vprašalnika: _____

Spol: M Ž

Letnik: 1. 2. 3. 4.

Šola: a) Srednja zdravstvena šola Celje
 b) I. gimnazija v Celju

1. Kaj pomeni transplantacija organov?

- a) darovanje organov
- b) transport organov iz enega kraja v drug kraj
- c) presajanje organov

2. Ste že kdaj razmišljali, da bi darovali organ/-e?

- a) da
- b) ne

3. Kakšno je vaše mnenje o darovanju organov?

- a) sem za darovanje organov
- b) sem za darovanje samo določenih organov
- c) sem proti darovanju organov
- d) sem neopredeljen
- e) drugo (napišite): _____

4. Se vam zdi darovanje organov pozitivno dejanje?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

5. Kje ste pridobili **največ** koristnih informacij o darovanju organov?
- a) na internetu
 - b) na televiziji in radiu
 - c) v časopisih in revijah
 - d) pri prijateljih in sorodnikih
 - e) pri strokovnih osebah
 - f) v šoli
 - g) nikjer
 - h) drugo (napišite): _____
6. Koliko veste o darovanju organov?
- a) nič
 - b) malo
 - c) dovolj
 - d) veliko
 - e) zelo veliko
7. Na kakšen način bi po vašem mnenju mlade **najbolj** spodbudili k darovanju organov?
- a) z vsebinami pri rednem pouku
 - b) s predavanji in delavnicami
 - c) s pogovori z osebami, ki so že darovale organe
 - d) s pogovori z osebami, ki so bili prejemniki organa/-ov
 - e) drugo (napišite): _____
8. Ali ste se že kdaj z najbližjimi pogovarjali o darovanju organov?
- a) da
 - b) ne
 - c) se ne spominjam
9. Če bi bili postavljeni pred dejstvo, da bi za preživetje potrebovali transplantiran organ, ali bi se odločili zanj?
- a) da
 - b) ne
10. Če bi potrebovali transplantacijo organa/-ov, bi to opravili v Sloveniji ali v tujini?
- a) v Sloveniji
 - b) v tujini
 - c) nikjer
 - d) drugo (napišite): _____
11. Bi bili navzoči pri operativnem posegu osebe, ki je darovalec oz. prejemnik organa?
- a) da
 - b) ne
 - c) o tem še nisem razmišljal/-a

12. Menite, da bi vas svojci podprli pri vaši odločitvi glede darovanja organov?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

13. Menite, da bi šola morala poskrbeti za predavanja ali delavnice o darovanju organov?

- a) da
- b) ne
- c) ne vem

14. Imate kartico Sem darovalec?

- a) da
- b) ne

15. Zaupate v sistem darovanja organov v Sloveniji?

- a) da
- b) ne
- c) o tem še nisem razmišljal/-a

16. Je kdo v vaši družini že daroval kakšen organ?

- a) da
- b) ne

17. Je kdo v vaši družini že prejel kakšen darovani organ?

- a) da
- b) ne

Sem Darovalec

Rad bi pomagal nekemu
živeti po moji smrti

Seznajte sorodnike s to željo
in imejte to izkaznico vselej pri sebi

*S podpisom potrjujem, da lahko po moji
smrti porabite dele mojega telesa za
transplantacijo.*

Ime in priimek _____

Datum rojstva _____

Podpis _____ Datum _____

Pristopna izjava darovalca Darovalec

Ime in priimek darovalca: _____

Ime in priimek prejemnika: _____

Številka darovalca: _____

Številka prejemnika: _____

Ime in priimek zdravstvenega zavarovalca: _____

Ime in priimek zdravstvenega zavarovalca: _____

Izjavljam, da sem predavatelj darovalca delov človeškega telesa zaradi presaditve, in dovoljsem, da se jih po moji smrti odzema in preda drugim osebam, ki jih najraje potrebuje za svoje zdravljenje.

Dovolim, da se osebni podatki v zvezi z mojo opredeljeno gledišča posmrtnega darovanja delov človeškega telesa zaradi presaditve splošno razpoložljivi in javni podatki na mojo koristno zdravstveno zavarovanje.

Ime: _____ Stan: _____ Mesto: _____

Ali lahko družinski člani umrlega darovalca srečajo prejemnik-a/e organov / tkiv?

Svoji oz. osebe, ki so pokojniku blizu, lahko izvejo nekatere podatke o prejemnikih, npr. spol, starost, uspešnost presaditve, nikakor pa ne osebnih ali drugih podatkov, ki bi razkrili identiteto darovalca.

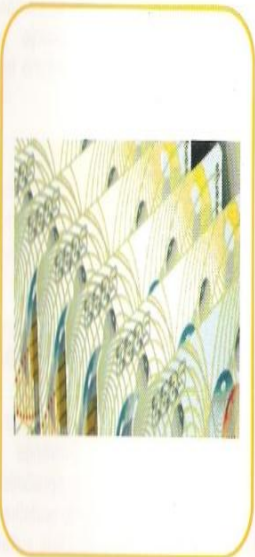
Ali lahko svoje posmrtno ostanke istočasno namenim za presaditev in za izobraževalne namene?

DA. Vse informacije v zvezi z opredelitvijo za darovanje telesa za namen poučevanja dobite na Inštitutu za anatomijo Medicinske fakultete v Ljubljani, tel.: 01 / 543 73 00.

Ali opredelitev za darovanje organov / tkiv po smrti velja tudi za KOSTNI MOZEG?

NE. Kostni mozeg vedno odvzamejo živemu darovalcu. V register Slovenija-Donor se lahko prijavite po telefonu : 01 / 54 38 227 ali na e-strani: <http://www.ztm.si/> (povezava na Slovenija-Donor).

ODLOČIMO SE ZA OPOROKO

Z organom ali tkivom, ki ga darujemo po smrti, lahko povrnemo zdravje ali celo življenje drugemu človeku.

Darovanje po smrti je pogosto povezano s tragičnim dogodkom, ob katerem morda niti sorodniki ne vedo za naš odnos do darovanja po smrti. Zato si vzemimo čas, seznanimo se z možnostjo, da se za časa življenja opredelimo za darovanje po smrti. S svojo odločitvijo seznanimo tudi svoje bližnje.

KAKO lahko za časa življenja svojo opredelitev za darovanje organov / tkiv po smrti zapišemo na kartico zdravstvenega zavarovanja (KZZ)?

Na enem od pooblaščenih mest izpolnimo »Pristopno izjavo« v dvojniku. Pooblaščen oseba preveri identiteto in overovi Pristopno izjavo. En izvod izjave priporočeno pošlje v Slovenija - transplant, drugi izvod vrne opredeljeni osebi. V Slovenija - transplantu podatke o opredelitvi vpišemo v informacijski sistem ZZS, pisni izvod izjave arhiviramo. Ob prvem potrjevanju KZZ na samopostrežnem terminalu se podatek nevidno zapiše na kartico. Podatek o opredelitvi za darovanje ostane neviden. Šele po smrti ga lahko odčita pooblaščen zdravnik - transplantacijski koordinator s

svojo posebno, t. im. »profesionalno kartico«.

KJE lahko svojo opredelitev za darovanje organov / tkiv po smrti zapišemo na KZZ?

Pooblaščen mesta v določenih zdravstvenih ustanovah in lekarnah ter na določenih mestih Rdečega križa in Karitasa so objavljena na samopostrežnem terminalu ZZS. Pooblaščen mesta so označena s posebnimi plakati. Informacije o vpisu in pooblaščenih mestih dobite tudi na tel.: 01 / 300 68 61.

Ali moram pred podpisom izjave o posmrtnem darovanju organov / tkiv na zdravniški pregled?

NE. Pred odvzemom organov / tkiv umrlega darovalca v bolnišnici presodijo ustreznost vsakega posameznega organa / tkiva za presaditev.

Do katere starosti se lahko vpišem med darovalce organov/tkiv po smrti?

Zakon dovoljuje vpis opredelitve pri osebah, starejših od 15 let, starostne omejitve navzgor pa ni. Pri večini organov

/ tkiv gre predvsem za njihovo biološko ohranjenost, ne pa za starost darovalca.

Ali je vrsta zdravstvenega zavarovanja pomembna pri vpisu za darovanje organov/tkiv po smrti?

Vsak, ki ima osnovno zdravstveno zavarovanje in je lastnik kartice zdravstvenega zavarovanja (KZZ), ima možnost, da svojo opredelitev ZA darovanje po smrti vpiše na KZZ.

Ali lahko družinski člani nasprotujejo moji odločitvi za darovanje organov / tkiv po smrti?

Pristopna izjava, na podlagi katere se vpiše opredelitev za darovanje po smrti na KZZ, ima naravo pravnovejavne listine, t.j. oporoke.

Ali si lahko premislim?

Darovalec ima vso moralno pravico, da svojo prvotno odločitev za posmrtno darovanje organov in tkiv tudi prekliče. »Odstopno izjavo« izpolnimo in podpišemo na enem od pooblaščenih mest na enak način in pod enakimi pogoji kot smo podpisali »Pristopno izjavo«.

Ali bo darovanje organov / tkiv iznakazilo moje telo?

Organe / tkiva odvezamemo mrtvemu darovalcu v operacijski dvorani s posegom, ki poteka prav tako kot vsaka druga operacija. Po odvzemu organov ostane na truplu le zašita in z gazo prekrita rana. Ob odvzemu tkiv kot so kosti in roženice pa odvzeti del nadomestimo s protezo.

Odvzem kateregakoli organa ali tkiva opravi zdravnik specialist z ekipo zdravstvenih delavcev. Zdravstveno osebje s pokojnikom ves čas ravna spoštljivo. Tudi po darovanju se od pokojnika lahko poslovimo ob odprti krsti.

Kateri stroški v zvezi z darovanjem po smrti bodo bremenili moje družinske člane?

Družinski člani umrlega darovalca ne bodo imeli nobenih stroškov v zvezi z darovanjem, seveda pa pogrebni stroški ostajajo njihova skrb.

Ali obstajajo verski ugovori zoper darovanje?

Večina veroizpovedi, katerim pripadajo večje skupine posameznikov na področju Slovenije (krščanska, islamska, celo Jehovove priče) podpira darovanje po smrti kot darilo življenja.

Ali bolnik s presajenim organom lahko živi normalno življenje?

Da. Seveda mora hoditi na redne preglede in jemati zdravila, kar pa ga ne ovira pri normalnem življenju, pri potovanju niti pri športu!

Kdo bo prejel odvzete organe ali tkiva?

Izbira prejemnika ni prepuščena naključju. Izbiro bolnika med čakajočimi določajo posebni pravilniki, ki zagotavljajo poleg pravilne medicinske indikacije tudi pravičnost pri izbiri prejemnika. Pridobljeni organ ni primeren za presaditev kateremukoli bolniku. Za nekatere organe je dovolj skladna krvna skupina in velikost, za druge pa je potrebna tudi tkivna skladnost. Nasprotno za presajanje tkiv mrtvih darovalcev te omejitve večinoma ne veljajo. Vsi bolniki, ki čakajo na presaditev, so vođeni na čakalnem seznamu.

Z darovanim organom po smrti torej lahko povrnemo zdravje ali celo življenje drugemu človeku.

ZDRAVLJENJE S TRANSPLANTACIJO

2005

Presajanje (transplantacija) organov in tkiv

Ob vsem napredku medicine in medicinske tehnologije še vedno nimamo zdravil in pripomočkov, s katerimi bi lahko pomagali vsakemu bolniku. Že dolgo pa vemo, da lahko nekateri deli telesa umrlega človeka dobro nadomestijo okvarjeni organ ali tkivo.

Kaj pomeni darovanje organov ali tkiv?

Darovanje organov ali tkiv po smrti lahko pomeni:

da smo rešili življenje na smrt bolnemu srčnemu bolniku, pljučnemu bolniku ali bolniku z odpovedjo jeter, za katerega današnja medicina ni imela več druge rešitve kot presaditev,

da smo ledvičnemu bolniku, ki je bil ure in dneve vezan na aparat – umetno ledvico - pomagali, da živi spet svobodno,

da smo pomagali marsikateremu bolniku vrniti vid, ...

Katere organe mrtvih darovalcev presajamo?

V Sloveniji presajamo srce, jetra, ledvice in pljuča mrtvega darovalca, v tujini pa presajajo tudi trebušno slinavko in tanko črevo.

Katera tkiva lahko presajamo?

Od tkiv, ki jih odvajamo mrtvim darovalcem, presajamo roženice, kosti, kožo, sklepe, vezi, srčne zaklopke, žile.

Od kod dobimo organe oz. tkiva?

Nekateri bolniki z okvarjenimi možgani (zaradi poškodbe, krvavitve ali česa drugega) kljub takojšnemu oživljanju in intenzivnem zdravljenju ne preživijo. Delovanje možganov tako nepovratno preneha in nastopi možganska smrt. V tako umrlem človeku na Oddelku za intenzivno terapijo lahko še kratek čas vzdržujemo ostale organe. Če je delovanje le-teh dobro, so primerni za presaditev bolnikom, ki jim je določen organ močno opešal ali dokončno odpovedal.

Odvzem tkiv kot so roženica, koža, kosti, žile, srčne zaklopke, ni pogojen s prekrvljenostjo do odvzema, zato jih lahko odvajamo tudi nekaj ur po tem, ko je srce prenehalo delovati. V poštev pridejo tudi osebe, ki so umrle na navadnem bolniškem oddelku, doma ali na samem mestu poškodbe.

Ali ljudje po ugotovljeni možganski smrti lahko še oživijo?

Možganska smrt je dokončno oziroma nepovratno prenehanje delovanja celotnih možganov. Nepopravljivo okvaro možganov ugotavlja komisija zdravnikov specialistov s kliničnimi testi in instrumentalnimi postopki. Za čas smrti se šteje čas, ko je komisija smrt ugotovila in v zapisnik o ugotavljanju možganske smrti ta čas zabeležila in s tremi podpisi potrdila. Po ugotovljeni možganski smrti, ki pomeni smrt osebe, mora lečeči zdravnik opustiti vsako vzdrževanje preostalih organov. V primeru pa, da obstaja možnost, da bi pokojnik postal darovalec, smemo nadaljevati z vzdrževanjem organov zato, da ohranimo njihovo delovanje za morebitni odzem in presaditev.

Ali bom zaradi svoje odločitve o posmrtnem darovanju organov/tkiv deležen slabše zdravniške oskrbe?

Nikakor NE. Lečeči zdravnik in njegovi sodelavci vedno naredijo vse, kar je v njihovi moči, da bolniku rešijo življenje. Ekipo za odzem in presaditev obvestijo o možnosti darovanja šele potem, ko so bile izčrpane vse možnosti za ohranitev življenja in je bila ugotovljena smrt.

Pristopna izjava darovalca **Darovalec**

_____ št. ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA _____ priimek _____

_____ ime _____ datum rojstva _____

_____ naslov (ulica, hišna številka) _____ (številka in naziv pošte)

_____ občina (šifra in naziv občine)

Izjavljam, da **sem prostovoljni darovalec** delov človeškega telesa zaradi presaditve, in dovoljujem, da se jih po moji smrti odvzame in presadi drugemu človeku, ki jih nujno potrebuje za svoje zdravljenje.

Dovolim, da se osebni podatek v zvezi z mojo opredelitvijo glede posmrtnega darovanja delov človeškega telesa zaradi presaditve vpiše kot posebej varovan in neviden podatek na mojo kartico zdravstvenega zavarovanja.

_____ kraj _____ datum _____ podpis _____

Potrditev identifikacije in pravilnosti izpolnjene izjave:

_____ šifra in _____ naziv pooblaščenice organizacije in prijavnega mesta

_____ šifra _____ priimek in ime pooblaščenice osebe

žig

_____ podpis pooblaščenice osebe

_____ datum vnosa v zbirko podatkov _____ podpis pooblaščenice osebe na ZZS

Odstopna izjava

Darovalec

ŠT. ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA _____ priimek _____

ime _____ datum rojstva _____

naslov (ulica, hišna številka) _____ (številka in naziv pošte) _____

občina (šifra in naziv občine) _____

Preklicujem svojo izjavo o posmrtnem darovanju delov človeškega telesa zaradi presaditve. Če je bila moja opredelitev zapisana tudi na kartico zdravstvenega zavarovanja na osnovi mojega takratnega dovoljenja, zahtevam tudi izbris tega podatka s kartice.

kraj _____ datum _____ podpis _____

Potrditev identifikacije in pravilnosti izpolnjene izjave:

šifra in _____ naziv pooblaščenice organizacije in prijavnega mesta

šifra _____ priimek in ime pooblaščenice osebe

žig

podpis pooblaščenice osebe

datum vnosa v zbirko podatkov _____ podpis pooblaščenice osebe na ZZS _____